

NAGY ENDRE
A GEÓDHYEK

Budapest
Singer és Wolfner kiadása
1905

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2014
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5472-02-2 (online)
MEK-13472

I.

Nagy-gödi Geódhly Dániel mikor délben hazanézett az egyetemről, két levelet talált a hónapos szoba asztalán. Az egyik levél borítékján tenyérnyi piros pecsét díszlett a Geódhlyek címerével. Szólt pedig ez a levél a következőképpen:

- Édes jó fiam! Örömmel olvastam ki legutóbbi leveledből, hogy szorgalmasan készülsz a szigorlatodra. Csak tanulj édes fiam, külobb ember lesz belőled, mint az apád.

Csak sohse tiltakozzál, tudom én, hogy igazam van. Lump voltam, könnyelmű ember voltam világeletemben. Ha engem be nem dobott volna a mindentudó Isten a Geódhlyek közé, ma nem kellene leckeórákat adnia az utolsó Geódhlynek. Hej, ha nekem előbb megjött volna a jobbik eszem! Ha én most ülhetnék belé a régi dominiumba!

Mert hidd el édes fiam, hogy nagyon megváltoztam már. Olyannyira, hogy most a komoly munkára adtam magamat. No ne ijedj meg, azért nem hozok szégyent rád. Nem lett belőlem kasznár, téglahordónak se állottam be.

Mikor már minden kötél szakadt, eszembe jutott a vármegye. Elmentem az alispánhoz; hiszen tudod, hogy régi jó cimborám volt mindig. Azt mondtam neki:

- Öcsém, ide azzal a szolgabíróssággal! Most már szükségem volna rá.

A jó időkben aranytányéron kínálták a közhivatalt, de akkor nem kellett. Gondoltam, majd ideadják mostan. De az alispán (ő be alattomos fráter!) félrehúzta a száját. Fanyarul kérdezte:

- Aztán tudsz te a közigazgatáshoz?

Már erre méregbe jöttem. Hogy én tudok-e hozzá! Hallod ezt, fiam? Én, aki megtraktáltam valaha az egész vármegyét, aki végigcsináltam annyi restaurációt - hogy én tudok-e a közigazgatáshoz! Összeszidtam az alispánt, ő aztán megjuhászkodott egészen és szeliden mondta:

- Hiszen nem is az a baj, hanem hogy most véletlenül nincs szolgabíróság. De őröknek nagyon szívesen betehetlek addig, amíg jobb akad.

Mit tehettem volna? Elfogadtam. Főképp annak a kedvéért tettem, hogy így Dundus mellé kerültem. Most egy szobában dolgozunk mind a ketten. Ezelőtt azon vetélkedtünk, hogy melyikünknek van sallangosabb fogata. Most pedig azon vetélkedünk, hogy melyikünk tudja sallangosabban papirosra vetni az iniciálékat. Hej, nagyot változtak az idők. Sok szót váltottunk már erről Dundussal.

Csak tanulj édes fiam s ha szerét ejtheted, jöjj le. Azért, hogy szegény ember vagyok, egy-két pohár bor még akad nálam. Majd elbeszélgetünk mellette.

Ölel szerető apád

Id. Geódhly Dániel de Nagy-Göde.

Dani a nagy árkusos levelet a kezében tartva, szomorúan merengett el, de aztán eszébe jutott a másik levél és utána kapott. Ez már vidámabb hírhozónak ígérkezett.

Előkelő formájú levélke volt, alig néhány sor írás benne:

„Fekete Samu és neje szívesen látja nagy-gödi Geódhly Dániel urat holnap délután egy csésze teára.”

Ennyi volt az egész, de amint fordított egyet szokás szerint a papíron, még egy sor apróbetűs írást talált rajta: „De eljöjjön ám! Biztosan várja Olga.”

Minden betűjében külön-külön megélvezte ezt az írást. Megcsókolta, zsebre tette, de mintha valamit kifelejtett volna belőle, gyorsan előkapta újra. És ahogy álmodozó szemmel nézgette, beszédessé változott a néma írás. Meleg, mélyen rezgő hangja volt, amely édesen, hízelegve kérte:

- Eljöjjön ám! Eljöjjön ám!

Rajongva súgta a holt papirosnak:

- Elmegyek, biztosan elmegyek!

Hirtelen előkapta az óráját. Az idő jól előre osont ezalatt. Sietnie kellett, hogy le ne késsék az ebédre. Nagybátyjánál étkezett, Bende Mihály kuriai bírónál.

Bende Mihály még aljegyző korában belészeretett a Dániel apjának húgába és feleségül vette, akárhogy tiltakozott is a gögös Geódhy-familia. A vármegyében ugyan nem volt maradása többé, de ez még szerencséjére vált. A fővárosba jött és dacos akaraterővel dolgozott, amíg kivívta magas polcát. Méltóságos úr lett belőle, míg haragtartó sógora kikopott büszke gazdagságából. De a régi viszályt elfeledte és mikor Dani először kereste föl, atyafiságos szeretettel ölelte magához.

- Gyere az ablakhoz, hadd nézzelek meg jobban. Ej, be derék fiu vagy. Csupa magyar erő benned! Ezt szeretem. Az ilyen erőseké a jövő, akiket munka el nem lankaszt a feleúton, csábítás el nem tántorít... Hiszen a matéria apádban is jó volt, csak... no, de hagyjuk ezt!

A fiu büszkén merevítette meg a karját. Volt ott izom szépen. Szép szál gyerek volt; még a bajusza sem ütközött, amikor már köblös zsákokat emelt a vállára a mezőn. Nagybátyja jószágos örömmel mérte végig a tekintetével.

- Minek indulsz?

- Ember akarok lenni, bátyám!

- Sikerülni fog, ha meghallgatod a szavamat. Láthattad, egy új világ van itt keletkezőben. Hatalmas paloták nőnek ki a földből és a paloták között élelmes nép tolong. Ennek a sokaságnak még nincs összhangja, zagyva a beszédje, de e zagyvaságban országos változások forronganak. Válaszfalak leomlanak, szétkülönített elemek folynak egymásba. Még most nincs színe a keveréknek, de egy új nemzet alapjait mossa össze az ár. Egy új nemzetét, amelynek minden tagja testre erős, lélekre egyenes, elmére művelt, szívre magyar. Ha ereklénynek tartogatod a nevedet, amely magyar voltodhoz köt, én is megbecsülöm. De ha aprópénzre akarod beváltani, akkor elválnak az útjaink. Akkor eredj azokhoz a zsibárusokhoz, akiktől még mindig ki lehet csikarni valamit egy régi címerért.

Dani válasz helyett lehajolt és gyorsan megcsókolta az ősz bíró kezét. Önkénytelenül tette ezt, a hizelkedés szándéka nélkül. Hisz úgy hallgatta nagybátyja beszédét, mint az apostol megnyilatkozását, amely szavakba öltöztette az ő rejtett, kimondhatatlan vágyait.

Apja a gazdag multnak temetőre volt és nem csoda, hogy ő már a friss mezőkre vágott e temetőből, amelyben csak a visszahozhatatlan mult bánatos levegőjét szívhatta. „A magam erejéből!” - ez volt az ő titkos sóvárgása, mint annyi más társának, az új élet e megkoppasztott sasfiókáinak. Az ősi név, amelyet annyi nemzedék viselt büszkén, neki terhére volt, mert csak a jelen sivárságára emlékeztette és bilincseket rakott dolgos kezeire...

Szaporázott léptekkel sietett a Belvárosba, nagybátyja lakása felé. Ódon, alacsony házak szegélyezték ott a csendes utcát, amely megmaradt puritán kisvárosnak a ragyogó világváros közepett.

Az egyszerű, de tiszta ebédlőben meg volt már terítve az asztal. A méltóságos asszony még a konyhában foglalatoskodott, Dani utána ment oda.

- Sohse bántsd a kezemet! Tele van lekvárral. Hanem itt az arcom!

A méltóságos asszony odatartotta tűztől kipirosodott arcát, amelyre Dani cuppanó csókot nyomott. A zugolyban Ágnes, a bíró tizennégy éves leánykája kuporgott s nagy buzgón verte a habot egy tálban. Dani fürgén odafutott hozzá.

- Te is kapsz egy csókot tőlem!

A gyerekleány elvörösödött egyszerre.

- Ha megcsókolsz, rád borítom ezt a tálat!

- Ejnye! Hát ez az a híres rokon szeretet? No várj csak! Most már azért is kétszer megcsókollak büntetésből!

Meg is tette, amit mondott, akárhogy szabódott a kis leány. Az anyja, kezét csípőre téve, nagy kedvteléssel nézte a fiatalok évődését. De aztán megszólalt tréfás szigorúsággal.

- Most aztán lódulj a konyhából! Fiúnak nincs itt keresete! Meglásd, esni fog az eső a lakodalmodon, ha itt kuktáskodol!

Dani duzzogva indult ki a konyhából, de a méltóságos asszony visszaszólította:

- Jesszusom! Mit csináltál a kabátoddal! Azt bizonyosan itt kented oda valamihez! Jaj, jaj, hogy ezek a fiúk nem vigyáznak a ruhájukra. No gyere ide, megtisztogatom.

Ledörzsölte a kötényével és még hátba is ütötte szeretettel.

- Máskor jobban ügyelj! Tékozló!

A szomszéd szobából affektált orrhang trombitált át e pillanatban:

- Trata! Hozhatják az ebédet, mert sietek! Trata!

Feri volt, aki apjával, a kúriai bíróval együtt érkezett haza a hivatalból. Aki ránézett, menten megértette, hogy miért rajongott úgy a bíró az erős fiúkért. Keskeny vállu, horpadt mellü, nyurga legény volt. Bárha még huszonnégy éves sem volt, a homloka már erősen kopaszodott. A bajuszát, pofaszakállát roppantul szétborzolta, hogy félelmetes legyen az arca. Már tudni illik azok előtt, akik megijednek egy pofaszakálltól. Különben büszke volt a soványságára. Azt mondta, hogy ez a „race”.

- Trata! Hozzák már azt az ebédet! Mondom, hogy sietős a dolgom!

Édesapja a kanapén heverészve csendes gúnnnyal szólt rá:

- Szegény fiam! Majd szétvet a sok munka! Hát már micsoda sürgős dolgod akad?

- Abba nem avathatlak be, papa. Diszkrét lovagias ügy.

- Már megint? Én is voltam annyira jogász, mint te, mégis megúsztam lovagias ügyek nélkül.

- Hja, papa, csakhogy a te papád nem volt méltóságos úr, mint az enyém!

A bíró úr mosolygó szomorúsággal válaszolta:

- Az igaz, de a te fiad sem lesz olyan nagy úrnak a fia, mint az enyém, annyi bizonyos!

...Ebéd után Feri a szobájába hívta Danit.

- Te, holnap este nagyszerű helyre viszlek magammal. Pompásan fogunk mulatni.

Dani elvörösödve tiltakozott.

- Holnap lehetetlen... igazán lehetetlen!

- Tudtam! Tudtam, hogy megint ezzel hozakodol elő! Persze, te vagy a minta-fiu, a kis szent Antal, hogy is jönnél velem olyan helyekre. Óh, óh.

- Ej, ne gúnyolódjál! Ez estére már nem vagyok szabad. Máshová vagyok hivatalos.

- Ugyan hová?

- Itt a meghívó, ha nem hiszed.

Feri szemére illesztette a monokliját és gúnyosan mondta:

- Fekete Samu és neje... ezek persze Schwarcok voltak nemrég?

- Nos igen, ha nincs kifogásod ellene.

- Ha neked nincs, nekem még úgyse. És kik ezek? Honnan ismered őket?

- Az apám bérlője volt a régi időkben, amíg az ő kezére nem szállott a birtokunk.

- Szóval gazdagok?

Dani felsóhajtott.

- Nagyon! Nagyon!

- És van leány a háznál?

- Egy.

Feri föl kacagott.

- Hahaha! Te, te óriás egy fiu vagy! Lám, lám, ki hitte volna, hogy ennyi ravaszság férjen meg benned.

- De kérlek!

- Mondhatom, hogy kitűnő eszme! Fekete, alias Schwarc úr elcsaklizta az apád pénzét, te pedig visszacsaklizod Fekete úrtól a leányával együtt. Engedd meg, hogy ezt elbeszélhessem a kaszinóban!

Dani kigyulladt szemmel, reszkető haraggal pattant föl.

- Hagyd abba cinikus tréfáidat! Sért!

Lángoló arccal sietett ki a szobából és Feri monokliját lomhán kihullajtva szeméből, vállat vonva nézett utána.

- Idealista és még pózol is.

Pedig ha sejtette volna, hogy mily nagy sebet vágott a tréfája, utána szaladt volna, hogy kiengesztelje. Mert jó fiu volt, csak felszínes gondolkozású, aki lusta arra, hogy mások lelki állapotába behatoljon és mindent csak a maga könnyelmű mértékével ítél meg.

Az első szobában Ágnes gúnyosan kiáltott Dani után:

- Alászolgája, Dani úr! Talán köszönni is illenék?

- Bocsáss meg, de oly zavart vagyok...

- Tudom, a szigorlat. Mondhatom, kiállhatatlan vagy, amióta tanulsz. Vajjon minden tudós ilyen? Jó, jó, eredj csak tanulni. Még engem fogsz okolni, ha megbukol.

Szégyenkezve sompolygott le az utcára, mint a tettenért bűnös. Igazán bűnösnek érezte magát, tilalmas, rejtett ábrándok vétkezőjének. A magányban, vagy az utca mindent elnyelő zajában egy különös, kalandos álmot szőtt ő szívós makacssággal immár évek óta, amelyet eleinte becézve nevelt és amely később elhatalmasodott felette.

Szerelmes volt-e? - azt ő maga sem tudta volna megmondani. Főzd tisztára a lelket a purgatórium forrongó üstjében minden érdektől, minden idegen hajlamoktól és akkor talán megmondhatod, hogy szerelmes volt-e igazán.

Már gyermekkorában megtöltötte lelkét édesapja irigységgel, gyűlölettel az Olga szülei iránt. A gazdagság, amely ugyanolyan mértékben növekedett, mint amilyenben az övék apadt, féltelmes respektust keltett benne. És a szigorú apai tilalom, amely elzárta őt az Olgáék közelségéből, önkénytelenül is fölébresztette kíváncsiságát.

Így vált lassankint Olga alakja lelkének központjává. Minden törekvésének útja ő benne kereszteződött, mindennek értékét ő hozzá mérte. Abban a korban, amikor a férfi először ébred öntudatra, megdöbbsent önmagától és rémülten igyekezett szabadulni a hálóból, amelyet önmaga szőtt. Megvető szemrehányásokkal sanyargatta önmagát, hogy a pénznek lett a kenyelfutója. Kétségbeesetten iparkodott elhíttetni magát, hogy az ő hóbortjában nincs része a szerelemnek és hogy az csak a szegény emberek sunyi vágyakozása a gazdagság biztos kényelme után.

De hiába, a rögeszme épp azért rögeszme, mert nem lehet okoskodással, józan észszel kiölni. Aki szabadulni akar szenvedélyétől, még inkább rabja lesz, mert már a nélkülözés első pillanatában ezerszer csábítóbbnak, édesebbnek fogja látni szenvedése tárgyát.

Mikor látta, hogy nem tud szabadulni szerelmétől, elhatározta, hogy nemesebb törekvéseinek célpontjává avatja azt. Ha a gazdagság polcán áll is a szerelmese, nem fog csalfa álutakon férközni hozzá. Minden erejét összegyűjtve fog feléje törni a magasba. Túl fogja szárnyalni őt, hogy a magaalkotta magasságból szállhasson le érte.

Ekkor a romantikus álmodozások forró korszaka állott be. Türelmetlen szerelme megsarkantyúzta fantáziáját és messze túlvágtatott a természetes emelkedés lassúságán. Képtelen mesék kalandos hőségé tette meg magát. Kettős életbe szakította szét énjét. Az egyik szorgalmas ember módjára végezte mindennapi kötelességeit, a másik azonban káprázatos sikerek ezerféle módjait eszelte ki és élvezte végig. Ugy tapadtak hozzá az ábrándok, mint a fagyöngy a lombhoz. Tudta, hogy lenyűgözik, hogy munkaerejét szívják ki, de mégsem tudott megválni tőlük. Az ittasok szenvedélyével temetkezett beléjük és csak néha ébredt a macskajajos, sívár valóságra. Ilyenkor kétségbeesve látta, hogy milyen messze van még ábrándjaitól és hogy soha sem is fogja elérni azokat. E kiábrándulások voltak munkakedve föllobbanásának időszakai, amelyekben mohó gyorsasággal pótolta ki mulasztásait, és amelyek lehetővé tették, hogy a legjobb tanulók között maradjon.

...Rendes szokása szerint a Városliget felé vette az útját. Kezében görcsösen szorongatta a jegyzeteit, - amelyeket azzal a jó szándékkal vitt magával, hogy majd tanulni fog belőlük. Az út tulsó, néptelenebb oldalára menekült, ahová meredeken tűzött le a tavaszi napsugár. Mint az álomlátó, öntudatlanul sietett előre, ösztönszerűleg térve ki a szembejövők elől. Az emberek mosolyogva néztek utána, amint papirtekercscsel a kezében, mereven maga elé nézve sietett tova. Bizonyos, hogy tudósnek nézték.

- Jó napot, Dániel!

Fölriadt álmodozásából az ismerős köszöntésre, de néhány pillanatába került, amíg beléillesz-
kedhetett a valóságba. „Moly” volt, régi egyetemi padtársa, végtelenül szegény és végtelenül
szorgalmas fiú. Egyidős volt vele, de tíz évvel öregebbnek látszott, mert megnövesztette a
szakállát. A ruhája most is kopott volt, de ünnepélyes rendbe szedve; a szájából kis fapipa
lógott le, amelyből nagy elégedettséggel pöfékelt, a karján pedig vékonycsontu, szegényes
öltözetű, de csinos leánykát vezetett.

- Alig akartam megszólítani, mert láttam, hogy nagyon elmélyedt. A szigorlatra készül, ugy-e?

- Igen... a szigorlatomra.

- Az bizony kemény munka. Én is megszenvedtem érte... De ha megengedi, bemutatom a
menyasszonyomnak.

A leány félszeg tisztelettel hajlott meg és nyújtotta a cérnakeztyüs kezét.

- Alászolgája! Mátyás már nagyon sokat beszélt nekem önről.

„Moly” boldogan áradozva dicsekedett:

- Nézd meg ezt a kisleányt. Mit szólsz hozzá, ugy-e csinos? Mi már régen szerettük egymást
és lám, egymáshoz segített az Isten bennünket. Nemsokára meg is tartjuk a lakodalmat. Van
miből. Ott vagyok a törvényszéknél, az hatvan pengő havonta. Aztán délután leckeórákat
adok. Az is jövedelmez szépen.

Micsoda különös látvány volt ez a kopottas párocska a ragyogó villák között, amint egymásba
fogózkodva mendegélt, nem törődve az egész tarka világgal! Dani elfogult lélekkel ballagott
melléjük. De amint a kocsiótra tévedt a pillantása, megrázkódott egyszerre. Az Olgáék
hintója közeledett a város felől. Messziről megismerte a fehérnadrágos, kékkabátos kocsist a
bakon.

Első pillanatra arra gondolt, hogy félre ugrik és úgy tesz, mintha magában sétálgatna az utcán,
de elpirult ettől a gondolattól és csak azért is szorosan befogódzkodott a „Moly” karjába.
Onnan köszönt dacosan, büszkén a hintó felé. Olga nyájasan előrehajolva köszönt vissza, de
az anyja előkelően biccentett a fejével.

„Moly” megilletődve mondta:

- Be szép hintó! És ön ismeri őket, Dániel úr?

- Igen... földik.

- No, nem lehetnek szegények, annyi bizonyos!...

A leány élénken közbeszólott:

- Óh, láttunk mi az előbb még ennél különb hintót is! Annak csupa arany volt a szerszámja.
Jaj be szép volt, Istenem! Úgy örültem, hogy láttam!

„Moly” gyöngéden magához szorította menyasszonya karját.

- Ezután mindig kijövünk délutánonként, ha időnk lesz. Nézni fogjuk a hintókat. Jó lesz?

- Hogy jó lesz-e? Meghiszem azt. Ah, hisz mi oly boldogok leszünk!

„Boldogok leszünk” - ez a két szó szívébe nyílallott Daninak. Ime egy közös úton ballagnak
hárman. Mindhárman ifju, ép emberek, akiket arra alkotott a természet, hogy örvendjenek az
ifjúságnak. És ő mégis töviseket szed arról a fáról, amely e kettőt elárasztja virágaival. Ő
keserűséget szív be ott, ahol ezek ketten boldog gyönyörűséggel telnek meg. Hát nem bolond-
ság az ő tépelődése, amikor önmagában rejtőzik a megváltó talizmán? A törökök keserűen
isszák a kávé és mégis édesnek érzik, mert a szájukban tartogatják a cukrot. Hát ő vajjon

miért tartogat epe-keserű vágyódásokat a szívében, amelyeken át még az édest is keserűnek érzi?

Lopva hálás szeretettel pillantott Molyra, mert az élet legnagyobb bölcseségére tanította az meg öntudatlanul. Úgy érezte, hogy lelkében korszakos változások forronganak. Egész álmvilágok fantasztikus oszlopsorai omlanak össze, ám a romokból az egyszerű boldogság hófehér házikója épül. Becézett régi életcélok merültek alá, új életcélok bukkantak föl; frissnek, erősnek, újonnan születtnak érezte magát, - szakítani tudott volna az egész világgal!

Vidáman, szinte szilaj mohósággal szólott:

- Most elválunk, édes Mátyás, tanulnom kell. De nagyon boldog lennék, ha meglátogathatnám!

- Óh, ön megelőzi az én gondolataimat! Ön igazán finom gondolkozású úr... ha megengedi, majd megírom új lakcímemet, mert... mert... a mostani... de már nem tart sokáig. Szép lakásunk lesz, ugy-e Vilma?

- Valóságos paradicsom! - mondta a leány mély meggyőződéssel.

...Türelmetlen buzgósággal indult a csendes sziget felé. Tanulni, tanulni akart szakadatlanul és szabadulni oktalan ábrándjaitól.

- Holnap délután nem megyek el. Otthon maradok és tanulni fogok!

Boldog volt a férfias elhatározásában, mert... mert érezte belül, hogy úgy sem tartja meg.

II.

- Aranyos drágaságom, szépséges boldogságom, vedd föl a csipkés blúzt inkább.
- De mamuskám, a házikisasszonynak mindig egyszerűnek kell lennie. Ezt parancsolja az illem.
- Hidd el nekem, hogy aki azt az illemkönyvet írta, annak nem volt százötvenforintos blúza, mint neked! A csipkés blúzt vedd föl. Abban te leszel a legszebb, egyetlen gyönyörűségem!

Feketéné széles pamlagon heverészve beszélgetett a leányával és meg volt győződve róla e pillanatban, hogy ő a legköteleességtudóbb anya a világon. Hangja oly vontatott, oly fájdalmas volt, mintha az emberiség minden gondja, minden baja, minden gyötrelme az ő szívéen húzódott volna keresztül, ő reá nehezedett volna.

Mikor Fekete Samu Verőcről felköltözött Budapestre, a liget közelében szép kis villát bérelt ki lakásul. Bár nagy fényűzéssel éltek, a beavatottak azt beszélték, hogy a budapesti költségeket bőven fedezi Samu úr apróbb bőrzei kalandjai. Csodálatos szerencséje volt mindenben, arany termett a lába nyomán. Legenda járta róla, hogy egyszer familiástól nagyobb utazásra indult a Rivierára. Samu úr ez útjában betévedt a monte-karlói játékkerembe és multság okából néhány aranyat dobott az asztalra. De e pillanatban megeredt az orrávére és a terrasra szaladt egy pillanatra. Mikor visszajött, néhány aranya egész aranyhegyet gyümölcsözött. Annyit nyert, hogy még haszna is volt az utazás nagy költségein felül.

Budapesten hamar népszerűvé vált a maga köreiben. Pattogó parasztos beszédű ember volt, aki a béreseitől tanult meg káromkodni és akinek arcát a szabad mezőn barnára égette a nap. Érdekes anekdotái voltak vadász-élményeiből és duhaj mulatozásairól, szóval agrár ember volt a javából és ez nagy szó azok között, akiknek titkos sóvárgása, hogy szert téven a milliókra, eltitkolhassák azoknak megszerzési módját.

Ha a felesége mintaszerű anya volt, ő viszont a példás apa és férj volt. Mint a legtöbb kalmár, a saját családjával szemben bőkezű, sőt valósággal tékozló volt. És ha bement egy ékszerész-boltba, hogy egyik-másik barátnőjének vásároljon kedves ajándékot, nem felejtkezett meg a családjáról sem. A feleségének is vett egy karperecet. Óh, mintaszerű férj volt!

...Egyszerre seregleni kezdtek az Olga barátnői szobalányaik kíséretében. Lármás, vidám, fesztelen viselkedésű leányok voltak, akiket boldoggá tett a hitük, hogy nagyvilági nőknek látszanak. Volt köztük egy alacsony, gömbölyű leányka. Kidomborította keblét és méltóságteljesen húzta maga után a ruháját. Nyilván meg volt győződve róla, hogy ő fejedelmi megjelenésű és imponáló mostan.

A kalapot a fejükön tartva, szerte ültek a kerek szalonban, amely gömbölyű tornyocskaként ugrik ki a villa síma falából. Egy-két pillanat és már folyik a bizalmas beszélgetés.

- De szép ruhád van megint!
- A mult héten csináltattam. Suhogója is van, hallgasd csak!
- Óriási! Az én mamám nem engedi, hogy suhogós ruhát csináltassak, pedig a férfiaknak csak az imponál.
- Bizony! Odáig vannak érte!

Olga nem figyelt a beszélgetésre; szórakozottan neszelt, hogy nem hall-e csöngetést az udvar felől. Az egyik barátnője észrevette a nyugtalanságát.

- Te vársz valakit vagy valami meglepetést tartogatsz.

- Eltaláltad! Valakinek még jönnie kell.

- Leány?

- Nem. Fiatalember.

A leányok egyszerre mind köréje sereglettek.

- Hogy hívják? A nevét!

Olga büszkén mondotta:

- A neve nagy-gódi Geódhly Dániel.

- Barátod?

- Sőt!... De ez ő lesz! Csöngetést hallottam.

Valóban Dani jött. Először volt e helyen és elfogódottan nézett körül a pompás szobában, ahova a fehérkötényes szobalány vezette. Olga elébe sietett.

- Szép, hogy eljött! Már-már azt hittem, hogy én nyerem meg a kiló kuglert, amelybe a mamával fogadtunk. A mama ugyanis azt mondta: - Meglásd, hogy nem jön el. Az ilyen fiatalurak másféle multságokat szeretnek. - De én se hagytam ám magamat: - A fiatalurak igen, de Dániel egészen más. Ő el fog jönni!

- Örülök, hogy legalább egy kiló kuglertnyi örömet mégis csak okoztam magának a jövetellemmel.

- Bolond! A kuglert úgyis megvette volna a mama, de magát... Nyujtsa a karját, a többiek ugyancsak várják ám.

Tréfás komolysággal bevezette a szalonba.

- Leányok! Bemutatom nektek Geódhly Dániel urat. De jól viselkedjeteek ám, mert ő nagyon szigorú ember.

Egy kis gömbölyű széket odahúzott a magáéhoz.

- Üljön ide mellém. Maga az én lovagom lesz.

A kis fejedelmi nő tréfás duzzogással mondta:

- Szép vendégszeretet, mondhatom! Az egyetlen fiatalembert is magadnak foglald le.

- Mindent átengedek nektek, de ő az enyém marad. Különben is, ő engem szeret. Ugy-e Dani?

Óh, hányszor megálmodta a megnyilatkozás nagyszerű pillanatát, amikor túlradó érzése magával sodorja szíve rejtett titkát, tűzpiros virágát, az édes vallomást, hogy: szeretlek! Homályos szobának csendes kettésében, elhagyatott kertnek árnyékos zugában, vagy halálos veszedelmek lármás forgatagában egyaránt szent lett volna e vallomás. És most kacagó leányok dévaj kézzel nyúlnak az ő gyöngéd titka felé... Elpirulva, komoran válaszolta:

- Nem, én nem szeretem. Én nem tudok így szeretni!

A leányok tapsoltak.

- Milyen őszinte! És el is pirult!

De az egyik leány komolyan súgta a szomszédnőjének:

- Te, ez igazán szerelmes!

Olga haragosan fölállott székéről.

- Nem szeret? Hát jó! Akkor én se szeretem magát. Haragszom!

A kis fejedelmi nő szónoki állásba helyezkedett.

- Tisztelt hölgyeim! Miután a ház vendégszerető úrnője haragszik, illik, hogy mi is haragudjunk a harmónia kedvéért. Játsszunk haragszom rád!

Összegyömöszölte kis selyem zsebkendőjét és odadobta Olgához.

- Haragszom rád!

- Miért?

- Mert olyan szép a bluzod!

Olga fölemelte a kendőt és Dani ölébe hajította.

- Haragszom rád!

- Miért?

- Mert komor vagy!

Dani visszadobta a kendőt.

- Haragszom rád!

- Miért?

- Mert... Mert...

Elakadt a szava, hogy miért haragszik rá? Mert szép, mert gazdag, mert oly könnyelműen vidám és mert sohasem fogják megérteni egymást! Óh nem játék ez! Ez az ő jóra való sorsának tragédiája, amelynek nincs szava, csak egyetlen bús pillantása. És még ezt is el kell titkolnia, hogy ki ne kacagják e léha körben.

A leányok zajongva fölugráltak.

- Zálogot! Adjon zálogot!

Dani végignézett magán. Az ujján ott volt a pecsétgyűrűje, az édesapjának volt az ajándéka. Azt lehúzta és az asztalra dobta.

- Itt a zálog!

A leányok szinte álhatatosan nézték meg apróra a gyűrű címerét, a kardos vitézt és a viaskodó oroszlánt, amely koronát visel a fején. Látszott rajtuk, hogy a gyűrűért szívesen odaadnák minden ékszerüket, pedig egész kis halom hevert belőle az asztalkán. De ilyen egyiküknek sem volt.

Kimentek az udvarra, amely rendezett virágágyaival, apró csecsebecséivel maga is olyan volt, mint egy takaros kis szalon. Az egyik sarokban aranyos vaskalitka állott, odaterítettek az ozsonnának. Korai gyümölcsből, süteményből, drága cukrocskákból egész garmadák díszlegtek az asztalon. A kis hölgyikék nagy szakértelemmel néztek végig mindent.

- Ez a szilva ugy-e a Provence-ból való? Nálunk még nem terem.

- Cukrozott ibolya is van? Ezt imádom!

Ó, hogy tudtak enni a kicsikék és hogy élvezték minden falatjukat! Bennük még nem öröklődött nemzedékeken át a jólét. Minden szervük friss volt még és élvezetre éhes.

Dani hozzá sem nyúlt semmihez, hiába unszolták. Érthetetlennek találta, hogy mit keres ő itt, miért jött ő ide. Ábrándjaiban mindig közelébe tudott férkőzni Olgának, de ilyenkor, amikor igazán a közelében volt, úgy érezte, mintha bejárhatatlan távolságok volnának kettőjük között. Ilyenkor ezer gyarlóságot látott meg benne, ami mind elenyészett, ha távol volt tőle. Hiúnak, szívtelennek és léhának tartotta, mert a maga módja szerint élt és nem vett részt az ő tépelődéseiből, gondjaiból és szomorú hangulataiból.

Olga tettetett jókedvvel inditványozta:

- Játszunk tenniszt! Én és Dani kihozzuk majd a labdákat!

A ház felé indult és intett Daninak, hogy kövesse. Mikor mindketten eltűntek vendégei szeme elől, duzzogva szólott:

- Maga miért olyan kiállhatatlan ma? Ha föltűnést keresett, megtalálta. A leányok konstatálták, hogy maga igazán eredeti fiú. Ha pedig engem akart megalázni, ezt is elérte. Ennyi siker már csak hangolhatná egy kis jókedvre!

- Ó, Olga... hogy értessem meg magamat, amikor annyi mondanivalóm volna! Olga, én szeretem magát!

- Ez meglep mai viselkedése után. Pedig azt hiszem, én sem titkoltam, hogy kedvelem magát. Jobban, mint akármelyik barátomat.

- De értsen meg, Olga! Itt nem arról van szó, hogy kedvel-e, mint jó társalgót, vagy mint vidám fiút. Én sírig tartó nagy szerelemről beszélek és arról, hogy maga életemnek egyetlen célja. Magáért teszek mindent, amit teszek. Minden sikeremnek csak az adja meg az értékét, hogy közelebb vitt magához egy tapodtányival. Ha eljutok arra a polcra, amely már mindkettőnk elbír, mondja, eljönne-e akkor hozzám feleségül?

Olga egyszerre fagyos arcot öltött.

- Ez meglep, Dani, hogy így beszél hozzám. Én nagyon csalódtam magában. Maga eddig oly kedves, oly szeretetreméltó volt hozzám és most...

- És most vétettem talán?

- Igen. Az anyám tudta nélkül beszélt velem - ilyenről.

Dani megszégyenülve hallgatott el. Azt hitte, hogy most már tisztán lát mindent. Úgy tett, mint a furfangos tolvaj, aki a gazda megkerülésével akar hozzáférkőzni a drága portékához. „Anyám tudta nélkül” - e néhány szóból fölényes megvetést, tisztánlátó gúnyt és megszégyenítő rajtakapást olvasott ki. Társalogni, enyelegni, idillikus szerelem bolondságait űzni szabad az anyá tudta nélkül is; ez csak annál édesebb titokban. De komoly szerelemről beszélni, csalogatni a drága madarat, amelynek aranytollait a szülők tartogatják kasszájukban, - ez álnokság, ez kalandor-fogás, ez szégyene a Geódhynévnek!

Mint a leleplezett bűnös, szégyenkezve sütötte le a szemét; e pillanatban maga is meg volt győződve róla, hogy csunya bűnt követett el.

Olga szelíden megfogta a kezét.

- Én megbocsájtok. Viselje magát jól és én továbbra is szeretni fogom.

Szinte durván rántotta ki a kezét az Olgából.

- Tolvaj vagyok és számár. Utálom magamat!

De a megalázkodást nyomon követte a dac. Menekülni akart innen, ahol olyan árván, olyan idegenül kóválygott a lelke. Mikor levitték a leányok közé a labdákat, rideg kurtasággal mondta:

- Búcsúznom kell. Elmegyek.

- Miért?

- Mert leckéket kell még adnom. Én abból élek.

Hazudott, mert a leckeadással fölhagyott már, amióta szigorlatra készül. De jól esett neki, hogy sanyargatta magát. Koldusruhában, megtépázva szeretett volna most itt állani az elké-nyeztetett kisasszonykák között, hogy riadva húzódjanak vissza tőle.

Olga elpirulva válaszolta:

- Akkor... akkor nem is tartóztatom!

Háttra se nézve sietett ki a kapun. De mikor az utcára ért, vad erővel harapott az ajkába; alig tudta visszatartani a könnyeit. Most már mindennek vége! Megvádolta önmagát, hogy miért szólt Olgának, miért tette kockára legféltettebb ábrándjait. Kábultan, gondolat nélkül, tanácstalanul ment előre az utcán. Hova menjen, mihez kezdjen, mikor minden cselekvése Olgához forrott eddig és Olga nincs többé!

Észre sem vette, hogy a nagybátyja lakásához ért. Ágnes cimbalom előtt ült és szórakozottan ütögetve az acél-húrokat, halkán dalolt hozzá:

Ezt a kerek erdőt járom én,
Ezt a barna legényt várom én.

Meghallotta a Dani lépteit, fölugrott és elébe futott.

- Már vége a zsúrnak?

Dani sötéten mondta:

- Vége! Egészen vége!

- Hogy mulattál? Beszélj nekem el mindent! Megígérted. Ül le ide és kezd el szépen.

A kis leány lekuporodott a kanapéra, a két kezével átfogta a térdét és türelmetlenül mondta:

- No beszélj!

Dani gépiesen kezdte el.

- Künn laknak a liget mellett, egy kis villában és...

- Eh, ne arról beszélj, hanem a házikisasszonyról! Milyen?

Dani összefonta az ujjait, behunyta a szemét és beszélt:

- ...Egyszerű fehér ruha volt rajta, a mellén egy szál rózsával... a haja fekete, az arca is barna, de a szeme kék... Nem szeliden kék, mint a nefelejts, sem haragosan, mint a tenger, hanem olyan kék, mint az ibolya, amelyik éppen most nyitotta ki kelyhét... Az ajka pedig...

III.

A rekkenő kánikula befészkelődött a rengeteg utcák közé, a fülledt udvarokba és apró lakásokba. Aki tehette, menekült előle hűsebb vidékekre, ahol ugyan ilyentájt szintén izzad az ember, de legalább drága pénzért izzad.

Olgáék a partosi pusztájokra költöztek vissza. Nemrégiben a Geódhyek ősi kuriája állott még ott, de Fekete úr csinos kastélyt építtetett helyébe. Ott szokta vendégségbe látni a megyei urakat, akik valaha a Geódhy-asztalnak voltak a vendégei.

Dani naponta eljárógatott a ligeti villa elé, amelynek ablakait most rideg vasredő zárta le. Órákhosszat elüldögélt a szemközti padon, mert tudta, hogy most úgysem láthatja meg senki onnan. Hanem azért babonás reménykedéssel várta mindig, hogy egyszer majd az Olga kacagása csendül meg a vasrács mögül.

Amióta Olgát nem tudta a városban, neki sem volt maradása itt. De két fontos ok mégis itt marasztotta.

Az első ok az volt, hogy félt az apjával való találkozástól. Az öregnek utóbbi időkben nagyon megváltozott a viselkedése. Kéretlenül és egyre nagyobb pénzeket küldött a fiának, de a levelei egyre rövidebbek, méltóságosabbak lettek. A régi elszegényedett, pajtáskodó, keserű humoru apából újra a gazdag, főnhéjazó protektor lett, aki gavallérosan küldi a pénzt, de mikor ajándékozik, akkor is parancsol.

- Édes fiam! Mellékelve küldök százötven forintot, mert tudom azt, hogy egy Geódhy nem vallhat szégyent a nevével. Csak költsd el becsülettel és ha elfogyott írd!

Ilyenformán írt neki az édesapja, de semmi változásról nem értesítette, úgy hogy Dani szorongó aggódással látta a pénzküldemények szaporodását és a világért sem nyúlt volna ehhez a pénzhez.

Másodszor pedig az marasztalta a fővárosban, hogy mikor a szigorlatán túlesett, nagybátyja Ferivel együtt bejuttatta az egyik minisztériumba gyakornoknak. Amint elsőízben indult a „hivatalába” (valóságos ünnep volt az neki), így szólott hozzá a nagybátyja:

- Figyelmeztetek, hogy az én protekcióm csak a sorompót nyitotta meg a hosszú pálya előtt. A magad dolga aztán, hogy tovább haladj rajta. Itt munkát, szorgalmat el nem fecsérelsz hiába; mindennek hasznát fogod látni később.

Dani alattomban mosolygott e beszéden, olyannyira érezte, hogy fölösleges ez intés neki. Most, hogy az ábrándok bizonytalan útjáról szilárd életpályára lépett, agya telve volt tervvel, szíve izzó munka-lázzal. Feri szidta is eleget:

- Fiacskám, te tönkre teszed ezt az úri pályát a buta szorgalmaddal. Hát mire való ez? Hiszen már a főnököd is kikacag, hogy olyan pontosan végigkuksolod a hivatalos órákat. Stréber vagy! Pfuj!

Persze, hogy stréber volt! Emelkedni akart magasra és gyorsan. Azt már az első hetekben látta, hogy a rendes mindennapi munkával ugyan itt nem viszi előbbre a sorsát. Különös egy hivatal volt az. A kollégái sétaközben, kiöltözködve néztek be egy-egy rövid félórásckára és ezt az időt is elbeszélgették az íróasztalok mellett. A munkájukat mind ő kapta, mintha az volna a legtermészetesebb állapot a világon, hogy azok sétáljanak, ő pedig dolgozzék helyettük. Sőt úgy vette észre, hogy egy kis csendes megvetéssel is vannak iránta. Legkivált az egyik, a kis Berény Muki. A kocsikorzón ő hajtotta a legszebb lovakat, a színházban ő jelent meg a legelőkelőbb metressz karján és hivatalos asztalát is ő maga látta el fényűző kénye-

lemmel. Ha olykor bejött a hivatalba, bátran csapkodta a párnázott ajtókat maga mögött és mintha odahaza lett volna, kiáltva köszönetet jobbra-balra:

- Jó napot! Jó napot! Füh, hogy tudnak ellenni ebben a pokoli hőségben. Az ablakra egy villámos legyezőt kellene csináltatni!

A főlebbvalói is mély tisztelettel nyújtották neki a kezüket, de Dani ösztönszerű ellenszenvvel húzódott ilyenkor vissza az aktába. Egyszer mégis megszólította őt is Muki:

- Hogy van, hogy? Sok a munka, mi?

Dani föl sem nézett és mogorván válaszolta:

- Annyival több éppen, mint amennyivel önnek kevesebb.

A fiatal gavallér könnyedén vállat vont.

- Hja barátom, mindenki annyit vállal magára, amennyit akar.

Ez a kis összeszólalkozás nem kedvetlenítette el Danit, csak arra készítette, hogy másfelé keresse az emelkedés útját. Egy nagy memorandumot tervezett a börtön-ügy reformjáról. Egymagában nem mert nekivágni a nagy munkának, de eszébe jutott a tudós Cser Mátyás, „Moly”, akinek tudásában mindenekfölött megbízott. Hosszu heteken át dolgoztak együttesen, míg elkészült a nagy munka.

A nagybátyjával sem közölte a tervét. A konok ábrándozók mind titoktartók és belső életet élnek. Idegen szemek nézésétől is óvják törékeny tervezgetéseiket és ellenvetést, gáncsot gondosan kikerülve csalják meg önmagukat egész a - kiábrándulásig. Csak a sikert akarta megosztani vele, amelynek eljövételében vakon bízott.

Mikor elkészült a vaskos memorandum, feketébe öltözött és fölvitte a miniszterhez. A kegyelmes úr látszólag figyelmesen végighallgatta, aztán száraz udvariassággal mondta:

- Memorandum... börtönügy... nagyon szép! Igazán nagyon szép! De én nem érek most rá az ilyesmire. A politika tömérdek dolgot ad. De vigye el az államtitkár úr ő méltóságához. Ő talán áttanulmányozza az ügyet.

Ezenközben rá sem nézett Danira. Ha két perc múlva újra bejött volna hozzá, nem ismerte volna meg. A kegyelmes úr valami képzeletbeli alakot szemelt ki magának a szoba levegőjében, ahhoz intézte szavait, akárki volt is a szobában; mindig egyforma udvariassággal és egyaránt óvatos semmitmondással.

- Isten önnel, fiatal barátom! Szeretem a fiatalembereket, akiket nagy kérdések foglalkoztatnak. Isten önnel!

Dani lehangoltan jött ki a kegyelmes úr szobájából. A józan valóság hüvösen csapta meg újra. Ő a kegyelmes urat terveibe lelkes, figyelmes, jóságos embernek illesztette be és most látja csak, hogy az ő távolságából a miniszter mily élettelen, mozdulatlan, bálványalak, akihez még a szava sem ér föl, nemhogy terveit, szándékait megérthetné. Jelentkezett kihallgatásra az államtitkárnál.

Az államtitkár, egy rémségesen elhízott kövér úr, panaszosan pihegte:

- Miért gyötörnek? Miért nem hagynak békén? Hát nincs nekem elég dolgom anélkül is? Ma már mindenki reformot akar, pedig ami megvan, azzal se tudjuk, hogy mit csináljunk. Különben is az nem hozzám tartozik. Vigye a tanácsos úrhoz. Jó napot!

Dani most már keserű humorral gondolta el, hogy minél alacsonyabb fokához közeledik a lajtorjának, annál inkább nő a távolság. Hisz az államtitkár a miniszternél is nagyobb úr! Az sem lepte meg hát, hogy a tanácsos már dühös gorombasággal fogadta. Vérmes, vörös

arcával, villogó csipetűjével úgy ült elegáns szobájában, mint a király-tigris a vasketreben. Mérgesen pattogott:

- Hát tanár vagyok én, hogy iskolás gyerekek dolgozatait nézegessem át? Mi? Ki bízta meg önt azzal, hogy memorandumokat firkálgasson? Egyáltalán nem tűröm, hogy alantos hivatalnokok olyan dolgokba avatkozzanak, amik nem tartoznak hozzájuk.

Mikor aztán kiöntötte a mérgét, kissé lecsillapodva kérdezte:

- Ön készítette az egészet?

- Nem. Cser Mátyás nevű barátommal csináltuk együttesen.

A tanácsos úrnak egyszerre földerült az arca. Fölállott és barátságosan érintette a Dani vállát.

- Hogyan? Az a Cser Mátyás, aki a törvényszéknél... izé...?

- Igen.

- Nagyon érdekes. Látta, ez roppantul érdekes! De foglaljon helyet.

A tanácsos úr izgatottan járkált föl-alá. Nem tudta, hogy mivel kezdje. Önkénytelenül is körülhúzgálta előkelő szabásu kabátját és egy képzeletbeli tükörben megigazgatta drága selyem nyakkendőjét.

- Szóval, ön jó barátságban van vele? Járatos hozzájuk? Esetleg ma is elmegy?

- Igen. Értesítenem kell őt a memorandumunk sorsáról.

- No igen, a memorandum! Majd egyszer arra is rákerül a sor, csak hagyja itt... De mondja csak, lehet-e önnek valami diszkrét megbízatást adni? Igen, igen, én látom, hogy ön teljesen korrekt ember és nálam ez a fő. De biztosítom önt, hogy hivatalos megbízatásról van szó, csak diszkrét jellegű, ennyi az egész. Arról van szó, hogy nekem... izé... okvetetlenül beszélnem kell Cser Mátyásné ő nagyságával. Ön megmagyarázhatja neki, hogy a férjét érdekli, roppantul, életbe vágóan érdekli a dolog. Itt, a hivatalos helyiségemben található vagyok. Bejelentés nem szükséges.

Dani sértődött, fülig elpirulva állott föl.

- De méltóságos uram!...

- Ismétlem, hogy teljesen hivatalos dolog... Különben az ön szorgalmáról a legkitünőbb referenciákat kaptam. Én önt soronkívül fölterjesztem segédfogalmazónak... Tehát ön majd megmondja ő nagyságának, hogy a férje érdekében okvetetlenül beszélnem kell vele.

Gyámoltalan erőlködésében, amelylyel leplezni akarta átlátszó szándékát, szinte komikus volt, de elegáns nagy úr. Dani eddig csak lehangolt volt, de mikor a tanácsos szobáját elhagyta, undorral volt tele a lelke.

- Haha! A memorandumodat, amit álmatlan éjszakákon, gyötrelmes munkával alkottál, elteszik egy csendes fiókba és aludni fog ott itélelnapig. De azért ne búsulj, lesz haszna mégis. Segédfogalmazó lesz belőled soron kívül, csak járj a kedvében a tanácsos úrnak, csak légy szemtelen vágyak előmozdítója és csak áruld el legjobb barátodat, aki munkája javát osztotta meg veled!

Egyenesen Cser Mátyáshoz sietett. Amióta megházasodott, künn lakott Budán egy kis földszintes házban. Két szobájuk volt, de az aztán ragyogott a tisztaságtól. Nem volt meg benne a szegények cifrálkodó hajlama, amely olcsó papír-díszszel tömi meg a kis szobákat egész lakhatatlanságig. A szegénységnek is megvan a maga nemes stílusa: az egyszerűség. És az ő lakása bájosan egyszerű volt.

„Moly” nem volt még odahaza, az asszonyka az ablakban ült, dudolva varrogatott. Mikor meglátta Danit, vidáman szaladt elébe.

- Nézze, mit varrok! Jani meglepett egy ruháraló szövettel, hogy varrjam meg magamnak. De én leloptam belőle egy darabot és nyakkendőt varrok neki. Így fogja ő viselni az én színeimet. Ő lesz az én lovagom!

Máskor Dani boldogan elhallgatta órákhosszat ezt az ártatlan fecsegést, de most annál inkább nőtt benső fölháborodása minél tisztábbnak, minél nemesebbnek látta egyszerű barátja feleségét. Minden előkészület nélkül szinte ráiasztott az asszonykára a kérdésével:

- Ismeri maga Kovács miniszteri tanácsost, az én főnökömet?

Az asszonyka elpirult a meglepetéstől és az indulattól.

- Hogy ismerem-e? Óh, hogy a jó Isten... majd rosszat mondtam!

Dani hosszan, fürkésző szemmel nézte, mint ahogy a műértő szokta nézni a remekművet. Csak most látta, hogy igénytelensége mellett is mily szép ez az asszonyka. Igaz, hogy e vékony, de gömbölyű természetben, e szétmosott finom vonásokban csak a tapasztalt gurmé látja meg a szépet. Az asszony nem állta sokáig a vizsga tekintetét, aztán mintha világosság gyúlt volna a fejébe, megbotráncozva kiáltott föl:

- A memorandum... Talán nála van a memorandum?

- Igen. Szóba sem állottak velem, így került hozzá a minisztertől lefelé.

Az asszonyka görcsösen megragadta a Dani karját.

- Vegye vissza tőle! Az Istenre kérem, vegye vissza! Vagy legalább Mátyást hagyja ki a dologból. Ő ne szerepeljen benne! Óh, a nyomorult!

- De honnan ismeri őt?

- Gépíró voltam a minisztériumban és egyszer összetalálkoztunk a lépcsőházban. Akkor szemet vetett rám és azóta nem volt percnyi nyugtom tőle. Akárhogy iparkodtam is észrevételül elosonni, rám lesett és tolakodva halmozott el gaz ajánlataival. Fölajánlotta, hogy legyen a felesége - titokban! Szép kis lakást kapok tőle, ott majd együtt lakunk boldogan és, persze, elrejtve a világ szemétől. Meg akarta értetni velem, hogy ez mindennapos dolog és nincs benne semmi kárhóztató. Végre is könyörögtem neki, hogy hagyjon békén, mert különben kénytelen leszek ott hagyni hivatalomat és ez a nyomort jelentené nekem. De ő azt válaszolta, hogy miért legyen ő irgalmas irántam, amikor én sem vagyok irgalmas ő iránta és hogy a nyomornál sokkal kínzóbb az a gyötrelem, amit ő szenved el az én makacsságom miatt. Ekkor aztán kiléptem a hivatalból.

Dani az elbeszélés idején idegesen hajlítgatta sétabotját. A vékony pálca ketté is tört erős kezei között és ő babonásan gondolt arra, hogy most a saját sorsa fölött törte el a pálcát. Eldobta a bot darabjait és sápadtan kiegyenesedett.

- Jól van! Ezt épp idején tudtam meg!

Kezet fogott az asszonykával és ment egyenesen haza. Becsomagolta minden holmiját és állát a tenyerébe hajtva, búsan üldögélt az utazóláda tetején.

Ime annyi ábránd, törekvés, munka után az utazóláda az egyetlen biztos alapja; ez a hitvány deszkaalkotmány, amelynek az a rendeltetése, hogy egyik helyről a másikra kóboroljon. Édes vágyódással gondolt a szülei hajlékra, a Tisza füzesekre, a vén szőlőhegyre, az apró kolnákra és az egyszerű életre, amelynek nincsenek zajosabb diadalai, de nincsenek zaklatásai sem. Becéző, gyermekes hangon susogta öntudatlanul:

- Apám! Édes jó apám!

Megindultak könnyei és csöndesen, hangtalanul elsirdogált, mint valaha kisgyerek korában, amikor a meleg dunyha alá bújva hallgatta az ezüstsztávu királyleány szomorú történetét...

Estére hajlott már idő, amikor elindult a nagybátyja felé. A méltóságos asszony résztvevően kérdezte tőle:

- Mi bajod? Miért vagy szomorú?

- Nem szomorú vagyok, csak megilletődött. Búcsúzni jöttem, holnap utazom haza.

- Hosszabb időre?

- Örökre!

A méltóságos asszony összecsapta a kezét meglepetésében.

- Hát ez már micsoda bolondság! És a pályáddal mi lesz?

- Éppen a pályám érdekében megyek haza. Beláttam, hogy ez a hivatal nem nekem való. Nincs hozzá tehetségem, vagy legalább is olyan nincsen. Majd otthon a közigazgatásban talán viszem valamire.

Ágnes szótlanul hallgatta és nagy szemeit ráfüggesztette Danira. Csak mikor a méltóságos asszony kiment, akkor szólalt meg halkán:

- Igazán elmegy? És miért?

Dani elérzékenyülve mondta:

- Megbántottak a rossz emberek, Ágnes!

- Miért törődöl velük? Annyian vagyunk, akik szeretünk és... velünk nem törődöl mégsem.

- Nem érted te azt és adja isten, hogy ne is tanuld meg soha. El kell utaznom. Okvetetlenül.

Ágnes elkeseredve mondta:

- Lehet, hogy nem értem, de azt sem értem, hogy miért támadt ez az elhatározásod éppen nyáron, amikor bizonyos családok a pusztájukra költöznek.

Dani mélyen elpirult.

- De kérlek! Csak nem hiszed, hogy én...

Eddig még nem gondolt rá, de az ördögös kisleány szeget ütött a fejébe. Hátha igaza van? Hátha valóban szerelme irányította az eseményeket öntudatlanul elhatározásának születéséig? Nem tudta leplezni zavarát és így Ágnes diadalt aratott rajta. De nem telt öröme benne. Szomorúan mondta:

- Miért tagadod, hogy szereted? Hiszen az nem szégyen. És ha ő igazán jó, okos leány, akkor ő is szeretni fog téged. Ha nem szeret, akkor te se szeresd. Mert akkor nem érdemes tereád!

Dani szívét meleg érzés futotta át. Meghatotta az Ágnes bánatos rajongása.

- Te nagyon jó vagy hozzám, Ágnes! Ezt soha, soha el nem felejttem!

- Pedig el fogod felejtani, de aztán jön idő, amikor majd eszedbe jut, hogy volt egyszer egy kislány, aki...

Kiszaladt gyorsan a szobából, mert Dani előtt szégyelte volna a könnyeit.

IV.

Már látszottak a vonat ablakából a krasznamegyei hegyek. Sehol másutt ily sátor-alaku, szelid hullámvázú hegyek nincsenek. Dani legalább azt hitte, hogy ezer más között is fölismerné őket. A kéklő messzeségben sűrű rekettyés szakította meg a termő síkságot. Ott a Tisza széles ágai, vápái, vadvizei bujkálnak.

Koszkolánynál sokáig vesztegelt a vonat, mert egy sereg darócos verhovinait kellett gőzösre rakni. A vad Máramarosból hozták le őket aratásra és birkák módjára félve bujtak össze az idegen világban. A kalauz dühösen szidta őket.

- Bujjatok be, barmok! Az Isten pusztítsa el az undok fajtáját! Az egész vonatot bebüdösíti hagymaszaggal!

Egykedvűen túrték a szidást és hátbaütést egyaránt. Azt nem értették, ezt pedig úgyis megszokták már. Néhány cafatos zsidó titkos kárörömmel iparkodott a vonatra. Mert ha verhovinai nincs, akkor ők kapják a szidást is, a taszigálást is.

Dani tolni szeretne volna a vonatot. Türelmetlen lelke messze előtte futott a gőzösnek és sorra kalandozta be a kedves, ismerős helyeket.

A hegyek sorfalából immár kiválott a vén Feketehegy, amely széles hátát a déli napnak fordítva, tüzes bort termett sziklás talaján. A kolnák bádogtetői idáig villogtak már és megdobbant a szíve, amint a hegy tövében a kálvinista templom fényes gombját pillantotta meg...

A gőzös hosszan sípolt, amint a Tisza vashídján keresztülbogott és látszott már a partosi állomás sárga háza is. Dani előre sürgönyözött édesapjának és most az ablakon kihajolva leste, hogy mihamarább láthassa meg délceg alakját...

- Partos, öt perc!

Dani fürgén ugrott ki a perronra és egyenesen odaszaladt az édesapja kitárt karjai közé.

- Apám! Édes jó apám!

De amint jobban megnézte, megdöbbenve húzódott hátra. Csodálkozott rajta, hogy megismerte ilyen rögtönösen.

Mikor utóljára látta, abaszürke magyar ruhát viselt és haja, kipödrött bajusza is ilyen sűrű volt, csak az arca volt piros és a szeme ragyogó. Most angol ruha volt rajta, a bajusza szétborzolva és ügyetlenül zöldes feketére festve. Minden friss és új volt rajta, csak az arca volt sápadt és a szeme bágyadt. Valami idegenszerű méltóságossággal beszélt, mintha egy láthatatlan sokaságnak akart volna pózolni:

- Hagyd a motyódat. Azt majd elintézi a huszár.

Valóban ott állott mellette feszesen, szolgálatra készen a piroszsinóros huszár. Az öreg Geödhy karonfogva vezette ki a fiát és egy sallangos, szarvasbőr-üléssel hintóba ültette. Minden magyarázás nélkül, egyszerűen tette ezt, mintha a világ legtermészetesebb dolga lenne ez. Mi történt hát? Istenem, mi történt?

Elfogultan ült az édesapja oldalán, mintha idegen ember volna mellette. A temető-utcát, amely a vasutól a városba vitt, jól ismerte, de most az is idegennek tetszett előtte. Az öreg is zavarban volt. Látszott rajta, hogy szeretne elmondani valamit, csak tudná, hogy mivel kezdje.

- Szép, hogy lejöttél. Itt jól kipihened magadat nálunk.

- Nem pihenni jöttem, hanem állandóan itt maradásra. Kiléptem a hivatalomból.

- Ezt meg éppen okosan tetted. Mi is mindig mondtuk, hogy nem jó világ van azon a Pesten. Megrontja az ilyen fiatalembert. Aztán meg ott az úr se úr, hanem szolgál. Még jó, hogy jöttél, mert már sürgönyözni akartunk érted.

Dani kezdett figyelni erre az örökös többszámiban beszélésre. Talán csak nem pluralis majestatist használ az édesapja? Mindig hajlandósága volt egy kis fenhéjázásra. Nohát ezt az aggodalmát ugyan hamar eloszlatták.

- Nem is képzeled, hogy milyen türelmetlenül vár már!

- Vár? Kicsoda vár?

Az öreg úgy tett, mintha nagyon meglepődött volna.

- Nini! Hát nem írtam még meg neked az öröndetes hírt?

- Nem, énnekem egy szót se!

- Ugyan ne tréfálj már! Az lehetetlen!

- De mi történt hát? Mondja el édesapám. Ki vár rám?

- Az anyád... már hogy tudniillik... a nőm.

- Megházasodott édesapám?

- Persze, hogy meg! No nézze meg az ember! Mit vágsz olyan ijedt arcot hozzá? Még bizony kihozod az embert a sodrából! Hát mi van abban? Nem vagyok-e fiatalember még? Csak nem élhetek örökké egyedül, mint a kóborló kutya!

Dani elhallgatott, aztán kis idő múlva komoran kérdezte:

- Kicsodát?...

- Mangricsnét.

- A gazdag örmény özvegyét?

- Azt. Hej, ha láttad volna, hányan vetekedtek érte! De bizony versenyeztek! Csakhogy ő engem választott. Ő fogja visszaállítani a család fényét... Aztán én szeretem őt...

Én szeretem őt! Édesapja szájából visszásnak, undorítónak tetszett ez a szó, amelyet ő leg-szentebb vallomásának tartogatott.

- Szóval, ez a hintó és minden az övé?

- Mennykőt az övé! Hát azt hiszed, nekem semmim se volt, amikor elvettem? Igaz, hogy a birtokomat más vette meg, de azért nem úgy hívta-e azt mindenki, hogy a Geódhly-birtok? Az enyém volt azért, csak éppen pénz kellett hozzá, hogy magamhoz váltsam. Nohát ezt a pénzt ő adta.

Dani keserűen elmosolyodott erre a zavaros okoskodásra.

A kocsi kiért a főtérré és Dani mélabúsan nézett végig a jólismert képen. Középuött mohos várfalak romjai között állott a pápista templom, amelynek terméskőfala nem állta már a vakolatot. Szembe vele friss meszelésben, derüs tisztaságban mosolygott a kálomista templom. Gyerekkorában az öreg kántor ölében ülve, de sokszor énekelte a zsoltárt a mélyszavu harmónium előtt! Aztán a Cickáné lacikonyhája is ott állott még a régi helyén. A bádogkályha üstjén örökön ott sistergett a leveses cigánypecsenye. Handa, Iván és Tóni, a csavargók hármasszövetsége most is ott heverészett a sátor hűsében és áhítattal szagolgatta a forró zsír illatát. Nem változott itt évek óta semmi, csak ő nem talált rá gyerekkori otthonára többé.

A csöndes Akác-utcában volt a Geödhyek ősi háza. Dani díszes paloták között járva is édesen emlékezett rá vissza akárhányszor. Visszaemlékezett duplazsindelyes tetejére, amelyet fűzöldre festett a moha; apró, íves ablakaira, amelyek kacéran hordozták a vakolat-rongyokat, mert alóluk sziklaerejüket mutogatták; az árokra, amelyet kőhid ívezett át és amelyben békák brekegtek, kacsák hápogtak örökösen.

Most alig ismert rá az ősi házra. Fejdísznek cifra kupolát kapott, homlokzata olajzöld festéssel kikenve-fenve és az ablakok az előkelő táblaüvegeken át hidegen, ismeretlenül bámultak reá. Az öreg, becsületes kuriából kacér világfi lett, épp úgy, mint az ő édesatyjából. Az öreg boldog büszkeséggel mondta:

- Szép, ugy-e? Ez mind az anyád keze. Micsoda izlése van annak az asszonynak! Az érti ám a szépet!

Üveges veranda előtt állott meg a kocsi. Dani elfogódottan ment föl oda, mintha idegen házba nyitna be először látogatóba. Az öreg respektusos halkán szólott:

- Várj csak, én előre megyek. Megnézem, hogy bejöhetsz-e.

Dani elmosolyodott újra. No lám, micsoda úri módi lett a divat itten: bejelentés szükséges. Valamikor régen bezzeg repeső karok várták messziről és e karok be sem várták, hogy megálljon a kocsi, már is szerető hévvel fonódtak a nyaka köré. De most másképp van minden. Most csak álldogáljon ifjabb Geödhy Dániel úr illedelmesen az előszobában, amíg bejelentik a nagyságos asszonynak és elmélkedjék egyéb teendők hijján az idők változásáról.

Az öreg ragyogó arccal jött vissza.

- Gyere no utánam! Anyád türelmetlenül vár.

Geödhyt ezúttal inkább a félelem tartotta vissza, mint az előkelősködés. Mikor első férjét eltemette és özvegyen maradt a rengeteg gazdagságban, egyetlen vágya az volt, hogy a megyei gentry előkelő társaságba bejuthasson. Jól tudta, hogy az öreg Geödhy egymagában nem egyengethetné oda az utat. Az öreg Geödhyt esett embernek tartották általában, aki iránt csak addig voltak kegyelettel, amíg kerülő úton új gazdagságba nem jut vala. De annál biztosabban számított tervében fiára, akit ő büszke, elkényeztetett fiúnak képzelt. Voltak napok, amikor beteges vágyódással gondolt arra, hogy haza jöjjön Dani, de nyomban utána elfogta a félelem, hogy hátha csak a betolakodót fogja látni benne a Geödhyek utolsó sarja. Vágyta és rettegte a mostohafiával való találkozást. Érezte, hogy nagy küzdelmet kell megvívnia vele, de érezte azt is, hogy csak a döntő csatán keresztül juthat el céljához.

A még mindig szép asszony látszólag hideg méltósággal nyújtotta kezét csókra Daninak, de igazában hízkelő hévvel szeretett volna a nyakába borulni. Gyöngéd szemrehányással mondta:

- Szép, hogy végre rászánta magát erre a látogatásra is.

Dani zavartan mosolygott valami mentegetődzésfelét, mintha valami távoli ismerőse előtt kellene védekeznie udvariasságból. Az öreg Geödhy azonban sehogysem volt megalégedve ezzel a jelenettel. Izgatottan, a kezét dörzsölgetve járkált körülöttük és zsörtölődve mondta:

- Csak tán nem fogtok komplementezni egymásnak? Nézze meg az ember! Csókoljátok meg egymást gyorsan!

Őszintén haragudott a fiára, akinek hideg viselkedéséből ő szemrehányást és elítélést olvasott ki. Alig is várta, hogy ezt megmondhassa neki.

- Most jöjj át velem a szobádba, Dani. Majd beszélgetek később. Hisz egész éjszaka vonaton ültél.

Szép legénylakásba vezette, amelyet a mostoha fényűző gonddal rendezett be fiának. A hálószobának ragyogó sárgarézből volt a butorzata, hófehér ablak- és ágyfüggönyökkel; a dolgozószobáé tömör vörös fából zöld selyem-betéttel. Az asztalon friss virágcsokor állott és ezüsttálcán likőrös üveg apró poharakkal. Itt ugyancsak vártak rá! Az öreg dicsekedve szólott:

- Ládd-e, ezt az anyád rendezte így be, mihelyt egybekeltünk. Én meg mondtam, hogy minek ez, mikor a fiam úgyse jön már hozzánk soha. De ő azt mondta, hogy az mindegy; akár jön, akár nem jön, azért mégis legyen neki ebben a házban külön otthona. Ilyen asszony a te anyád! Áldott lélek!

Dani egy puha kerevetbe süppedve, szóttanul bólintott a fejével. Nem mert az édesapja szemébe nézni. Az öreg elkeseredetten folytatta:

- De téged igazán nem értelek. Úgy viselkedel, mintha a fogadat húznák. Velem is, az anyáddal is úgy beszélsz, mintha halálos ellenségeid volnánk. Hát mi bajod, mondd? Nem szeretünk talán? Vagy bűnt követtem el?

Dani válaszolni akart, de a szívébe fulladt a szó. A torka összeszorult, a szemébe könnyek gyűltek és görcsös sírás vett erőt rajta. Zokogva rebegte:

- Nem tehetek róla, édesapám... nem tehetek róla!

Apja összehúzott szemmel, komoran nézett reá. Nagyon fájt neki envérének e sírása, amelynek igazságát minden beszédnél inkább elismerte. Úgy tett, mint aki nagyon haragszik és becsapta maga után az ajtót.

- Hát csak sírd ki magad, ha olyan nagy kedved van rá!

Daninak nem kellett ez a biztatás. Úgy érezte magát, mint a tikkadt vándor, akinek árnyékos pagonyt mutat a délibáb és mikor végső erői fogytán odaér, csak akkor látja, hogy kietlenebb sivatagban van, mint valaha. Hisz az élet hajótöröttjeként jött ő haza a zajos fővárosból a csöndes ősi hajlékba. De bárha lány kényelem, dús pompa övezte itt, mégis csalódottnak érezte magát, mert éppen azt nem találta meg, amit annyira keresett: lelkének nyugalmas egyensúlyát.

Lassanként elállott könnyei folyása és kisírt szemmel mereven bámult ki az udvarra. A régi gyomos udvar is ugyancsak átalakult, amióta új gazda jött a házhoz. Vöröses borsókó töltötte ki az egyenetlen hepehupákat és a zöld pázsit szabályos ágyakba volt hasogatva. A terebélyes eperfákat (be jó volt valaha ágain eprézkedni!) kipusztították és illedelmes, nyírott fejű bokrokat ültettek a helyükbe. Az istállóépület, amely után már a majorsági udvar következett, friss külsővel cifrázkodott. Piros cserép fődte a tetejét, piros téglá szegélyezte cifrán apró ablakait, tágas ajtajait.

A gyepágyakon a bolondos Andris nyírta a fűvet egy nagy ollóval. Andris elválaszthatlan, régi cselédje volt a háznak. Félben maradt, gyöngelméjű, embernyi gyerek, aki most is selypített még, pedig már ősz szálak voltak a csepűsín hajában. Csíkos cseléd-uniformis volt rajta, az arca szépen megberetvélva, a haja rettenetesen kétfelé kenve. Dani majdhogy el nem nevette magát a láttán, olyannyira szokatlan volt a bolond, rendezett külsejében. Szinte el sem tudta volna képzelni annakelőtte a bő ócska ruhája, csónak-cipői és fülig lesüppedő kemény kalapja nélkül.

Andris alázatosan köszönt, mihelyt észrevette.

- Kezeit cókolom, nagyszágosz urfi!

- Nini, Andris! Alig ismertelek meg. Be szép ruhád van!

- Szép, ugy-e? A ház isz szép, hát a celéd isz szép. Ez már így szokász.

- Aztán örülsz-e neki, Andris?

- Jaj, nem nagyon! Az új ruhára vigyázni muszáj, aztán minden nap hatszor moszdani, fészülködni! Az borzasztó!

Andris bölcs arcot vágott, mint mindig, amikor valami nagy bolondságot akart mondani.

- Lássza nagyszágosz úrfi, én azt hiszem, hogy engem már nem szokáig tartanak itten. Mert a gazdagoknál nem az okos emberekre van szükség, hanem a bolondokra.

- Dehogyan András, dehogyan!

- A nagyszágosz úrfi mindig jó volt hozzám... Hányszor a földhöz csapott, amikor birkózunk... Fogja most a pártomat, mert én nem tudok már más hivatalt keresni!

Dani gúny nélküli keserőséggel mondta:

- Szegény Andris! Már látom, hogy igazán bolond vagy, ha engem választasz pártfogódnak ebben a házban!...

Halk kopogtatás hallatszott az ajtó felől. Dani oda pillantott. A mostohája utcai ruhába öltözködve, mosolyogva nézett be hozzá.

- Szabad?

Dani gyorsan derüs kifejezést kényszerített az arcára és udvariasan elébe sietett.

- Az udvart nézegettem éppen. Csodálatos, hogy mennyire átvarázsolt itt mindent...

- Pedig ez nem volt könnyű munka. Nagyon elhanyagolt állapotban találtam a házat. A szívem vérzett a pusztulásért. És apja is, ha látta volna... Meglátszott rajta, hogy nincs aki gondját viselje.

- Atyám hálás lesz jószágáért.

- De ez csak kisebbik része volt a munkának. Szeretném, ha kijönne a tanyánkra velem. Apja említette, hogy maga gyerekkorában szenvedélyesen hajtotta a lovakat. Mi gondoskodtunk róla, hogyha hazajön, tovább üzhesse ezt a kedvtelését. Ime, nézze.

Kivezette a pitvarba. Az udvaron csinos kis homokfutó-kocsi állott és két pompás fekete csikó ficáncolt előtte. Apró, száraz fejükön kényeskedve rázták a rezes sallangot és szájukban szilaj habosra rágták a zablát.

Dani önmaga előtt is szégyellette örömét, de elleplezni mégse tudta, amikor a fogatot meglátta. Hiába, az ember két különálló részből van összeróva. Az egyik rész mérőföldjáró csizmákban futja be a nagyvonalas külső pálya zajos stációit, de a másik apró léptekkel tapossa a benső élet köznapi ösvényét. Az egyik rész a távoli célpontok felé fordítja mozdulatlan arcát, de a másik gyarló érzésekkel éli át az élet apró örömeit és fájdalmait. Jól emlékezett rá, hogy boldogult édesanyjának temetése után gyerekszíve minden keserűségével szenvedte a gyászt, de ugyanakkor jóízűen evett meg egy szép piros sóvári almát, amelynek savanykás zamatját minden gyászán keresztül is élvezte.

A mostoha titkos kedvteléssel leste Dani örömét.

- Ezt a fogatot magának vettük. Ilyen két ló nincs több a vármegyében. És most megengedi-e, hogy én is maga mellé üljek? Ebédig megnézhetjük még a gazdaságot.

- Ha parancsolja...

- Nem, nem. Csak ha megengedi. Mondom, hogy ez a maga kocsija teljesen.

Dani fölsegítette mostoháját maga mellé a kocsiba és kivette a gyeplőt a kocsis-gyerek kezéből. A lovaknak nem kellett ostor. Az első gyeplőrántásra táncolva iramodtak a könnyű kocsival az utcára. Dani itt nagy gyönyörűséggel eresztette neki a gyeplőt és igazi kocsis-passzióval nézte a csikók egyenletes, gyors trapját.

A szőlőhegy tövében kanyargott az országút a Tisza termékeny völgye felé. Sokan már künn laktak a takaros kolnáokban, amelyek a lankás dombokat tarkították. A szőlővenyigés verandákról ismerős arcok tekintettek le a kocsira és Dani büszkén csapott végig ostorával a lovakon. Nem tudja ezt a büszkeséget megérteni, csak aki hajtotta már egyszer a saját lovait. Nagy dolog piros bársonyszékben ülve intézni egy ország dolgait, de nagyobb dolog a magas bakról irányozni két szilaj paripa vágatását. A legjobban az érzi ezt, akit közben a gyaloglásra is megtanított már a szükség.

Mikor átrobogtak a Tisza fahídján, a mostohája jókedvűen mondta:

- Itt vagyunk!

A Tisza itt a szőlőhegy lábához lapulva rohant a síkság felé, temérdek ágba szakadozva, forgatagokat alkotva. Itt még zöldes, átlátszó volt a vize, mint a hegyi patakoké és medrét színes kavicsok ágyzták. De egy puska lövésnyire túl már alább hagyott ostromló dühe. A televényföld puha, omlós talajában terjengős, kényelemszerető alföldi folyam lett belőle, amely lustán cammogott előre széles, homokkal párnázott medrében.

A síkságon jegenyefák sűrűjéből gazdasági épületek fehér fala látszott. Az asszony arrafelé mutatott.

- Az ott a mi tanyánk. Kétezer hold termőföld van itt egy tagban. Majdnem mind gabonaföld, legelő alig van benne, csak az ugar.

Dani csak félfüllel hallgatta a mostohája dicsekvését. A távolban, Gödefalva határában állott az Olgáék villogó fedelű kastélya, azt nézte elmerengve.

A mostohája észrevette és azt hitte, hogy megelőzi a gondolatát, amikor így szólt:

- Az is a mienk lesz nemsokára, ha Isten is úgy akarja.

Dani fölriadt álmodozásából.

- Hogy-hogy? Talán tönkrementek?

- Dehogy! Nem tud már az az ember tönkremenni, még ha akar is. De abba akarja hagyni a gazdálkodást és végképpen Pestre akar költözni. Az ő pénzének már szűk a vármegye.

Újra kocsiba ültek és hazafelé indultak. Az országúton kis porfelhő közeledett velük szembe, amelyből egy ponni-ló poroszkáló léptei látszottak ki csak. Mikor összetalálkoztak, Dani kíváncsian nézett a csöpp kocsira, de e pillanatban meglepetten kapott a kalapjához. Olga ült a kocsiban a nevelőnőjével és nagy komolyan ösztökelte gyorsabb futásra a jámbor állatkát. Egy szempillantással végigmérte a kocsit, Danit, a mostoháját és végtelen gúnynyal köszönt föl a magas homokfutó kocsira.

Daninak előntötte a vér az arcát a gúnyos alázatosság láttán. Ő jól értette annak titkos beszédét:

- Ejha, de fölkapnál egyszerre az uborkafára! Most már magasabban ülsz, mint én. Én köszönök föl most te hozzád, nem te énhozzám. Lám, nem is ment olyan nehezen a dolog, csak egy gazdag mostohára kellett szert tenni. Ugy-e milyen gyorsan beletanultál te is a gazdagságba! Vajjon most is visszautasítanád-e a téli szamócát? Most is elsietnél-e mellőlem leckét adni buta diákoknak? No látod, hogy sokkal könnyebben elértél, mint ahogy hitted... De vajjon

kellek-e most is neked, mint ahogy akkor kellettem, amikor szegény ördög voltál? Vajon szeretsz-e most is, amikor te is olyan gazdag vagy, mint én?

Dani most már ideges türelmetlenséggel hajszolta a lovakat. Szeretett volna kiugrani a bőrpárnás ülésből, amelynek puha kényelme égette a testét.

A mostoha ellenben nagyon meg volt elégedve a találkozással. Hosszu gondolkozás után mondta:

- A gögös kis béka ezelőtt sohasem köszönt, ha látott. Mindig elfordította az arcát!

Őszinte hála rezgett a szavaiban és nagy örömében majdhogy hozzá nem tette:

- És ezt önnek köszönhetem, tisztelt fiam.

De ezt mégsem mondta ki. Gondolta, hogy kár lesz elkapatni a fiút. Pedig mondhatta volna bátran. Dani úgyis máshova gondolt mostan!

V.

Vén terebélyes fák árnyékába húzódva, délutáni álmát aludta a vármegye-háza. A boltíves kapu előtt ködmenes atyafiak ültek a füben és várták, amíg rájuk kerül a sor. Megszokták már, hogy a hivatalos munka sokáig tartson. Ha ügyes-bajos dolguk akadt a megyeházán, kora hajnalban bejöttek már, ott ebédeltek tarisznyából az udvaron és csak este indultak hazafelé. A megyei urak az alacsony kőkerítésen üldögéltek és pipázgatva, a lábukat lóbálva, beszélgettek. Ezzel a kis trécseléssel mindig megtoldották az ebéd utáni sziesztát.

Csodálatos egyenlőség volt köztük így, idekünn. Véglessy Mihály uram, az alispán például egy öreg irnokkal beszélgetett, aki szegről-végről atyafia is volt és egyszerűen öcsémnek szólította az alispánt. A főjegyző viszont egy festett bajuszu, ravasz ábrázatu megyei hajdu beszédét hallgatta, aki a környék szobaleányairól mesélt kompromittáló adatokat.

- Például itt van a Kovács ügyvéd szobalánya, Az úgy lesüti a szemét az utcán, mint valami kisasszony. Az ám! Mégis rajtakaptam egyszer. Úgy esett a dolog, hogy egy este...

Egyszerre elhallgatott mindenki és az út közepére nézett. Szép uri fogat állott meg a megyeháza előtt és Dani szállott ki belőle. Megemelte a kalapját általánosságban, aztán egyenesen az alispánnak tartott.

- Jónapot, Mihály bácsi!

Az alispán gondolkozva nézett végig rajta, aztán kiderült az arca.

- Nini, te vagy az Dani? Alig hogy rád ismertem! Egész ember lett belőled.

Most már sorra kellett kezelnie mindenkivel. A Geódhay-névnek nagy respektusa volt a vármegye-házán.

- Hozzám jöttél, ugy-e? - kérdezte az alispán.

- Igen. Mihály bácsi talán tudja is, hogy miért. Hiszen megkapták talán Budapestről a kérvényemet?

- Meg, meg. Ma beszéltem épp a főispánnal rólad. Ejnye no, milyen furcsa, hogy éppen ma jutottál az eszembe. Okvetlenül kinevez, még pedig mindjárt egypár nap múlva. De különben menjünk föl a hivatalba, ott majd beszélgethetünk tovább. Rágyujtsz egy szivarra? Nesze. Csak ötkrajcáros, de hidd el, ez a legjobb. Jó is, meg olcsó is, hehehe!

Mikor beértek a hivatalszobába, Dani aggódalmasan kérdezte:

- Biztos a kinevezésem?

- Ejnye, hát ha mondom, hogy biztos! És pedig nagy szerencséd van a dologban, mert a főszolgabíró mellé kerülsz gyakornoknak. Persze, a szolgabíró pedig aligha el nem költözik innét. Ergó, bizonyos, hogy te kerülsz a helyébe.

Dani megkönnyebbülten sóhajtott föl.

- Hál' Istennek!

Az alispán görbén nézett végig rajta.

- De furcsa fiu lett belőled, hallod-e! Hisz nagyon helyes, hogy hivatal után nézel; az ember nem lóghat pucéron a világban, ez ád díszet neki. De te úgy lelkendezel, mintha ehhez volna kötve az életed.

- Mihály bácsi! Nekem a hivatal nemcsak dísznek kell, hanem kenyérnek is!...

- Ne beszélj bolondot, Dani öcsém, mert nyakon ütlek! Hiszen ha akarod, olvasztott aranyban fürödhetsz. Olyan ez a kis fizetés a te gazdagságodhoz, mintha egy pohár vizet öntenél a Tiszába.

Dani szomorúan válaszolta:

- Nem jól tudja, Mihály bácsi. Nincs nekem semmi egyebem, mint a rajtam levő ruha és amit tanultam. A többi mind a mostohámé, abból pedig én nem kérek. Láttam Mihály bácsi azt a kocsit, amelyiken jöttem? Az már üresen megy haza innen. Én ugyan bele nem ülök abba többet!

- Hát végképpen elment az eszed? Még ilyen bolondot sohse láttam! Amit nekem elmondtál, el ne mondd másnak, mert bárha gyatra itt a közbiztonság, de ilyen futó bolondot itt is elcsuknának.

- Nem, Mihály bácsi, nem vagyok bolond. Sőt úgy érzem, hogy az elmém józanabb, mint valaha. De én érzem, hogy ez a gazdagság nem illet meg engem. Élni sem tudnék vele, mert kifordul a számból a falat, ami onnan kerül hozzám. Utálom, Mihály bácsi, utálom!... Jaj, csak sohse jöttem volna haza.

Az alispán elkomolyodott egyszerre.

- Beteg rajongó vagy, Dani öcsém és nagyon eltávolodtál tőlünk Budapesten. Ha most is közibünk való volnál, tudnád, hogy ez a gazdagság csak visszakerült hozzátok és jogosan megillet benneteket, mert rászülettetek. A gazdagság mindenkinek jó dolog, de nekünk élet-elementum. Ha megvan, akkor mi is vagyunk, de ha elvesztjük, nemcsak magunkat veszítjük el, hanem egy ősi nevet is, minden tradíciójával egyetemben. Ám jó, tégy úgy, ahogy akarsz, de előre megjóslok, hogy nem lesz maradásod köztünk. Idegen lettél tőlünk, más az erkölcsöd, a gusztusod, mint a miénk és akkor bizony mindent visszásan látsz itten.

Dani konokul válaszolta:

- Dolgozni akarok és meg akarok élni a magam erejéből. Még van annyi összegyűjtött pénzem, amennyiből élélhetek addig, amíg megjő a kinevezésem. Csak arra kérem Mihály bátyámat, engedje meg, hogy addig is itt lehessenek a jövőendő hivatalomban. El akarom sajátítani a tennivalóimat.

- No, azt ugyan hamar megtanulod! - felelte az alispán mosolyogva. - Jer utánam.

Átvezette az udvaron a szolgabírói hivatalba, egy duplafedelű földszintes házba, amely valaha a főispán lakása volt. Lombos nyárfák árnyékos csöndjébe temetkezve most is inkább látszott valami nyájas villának, mint hivatalnak. A szolgabíró, egy tatárképű barna fiú nagy szeretettel fogadta. Magához ölelte és megcsókolta az arcát.

- Szervusz Dani! Nagyon várlak már, mert itt megöl az unalom egymagamban! Mikor rukkolsz be?

- Már itt is maradok. Meg akarok ismerkedni a dolgommal, amíg kineveznek.

- Az ugyan könnyű munka lesz!

Az alispán megnyugodva látta, hogy mennyire összebarátkoztak és ment vissza a hivatalába. Mikor magukra maradtak, a szolgabíró leültette a kanapéra, ő pedig szembe ült vele, a térdén összefonva a kezeit.

- No most beszélj, mi ujság odafönn a kaszinóban.

- Bíz, én arról nagyon keveset beszélhetek. Nem jártam a kaszinóba.

- Hogyan? Te elkerülted a kaszinót? Ez lehetetlen! Az egyetlen hely, ahova visszasír a lelkem. Ah, barátom, én itt el vagyok temetve! Micsoda kicsinyes viszonyok vannak itt! Csupa tarokk, alsós és ha néha összeverődik egy ferbli, másnap az egész város beszél egy huszforintos nyereségről. Hidd el, hogy velem méltatlanul bánt a sors, amikor ide száműzött. Én többre születtem... De mondd csak, ha a kaszinóba nem jártál, ugyan mivel szórakoztál?

- Nem is igen volt időm rá. Sokat kellett tanulnom mindig. No meg kártyázni különben sem szoktam.

A szolgabíró hidegen nézett végig rajta. Úgy érezte, hogy egy teljesen idegen ember áll előtte, aki előtt félreértésből máris többet beszélt a kelletténél. Fordított nyomban a bizalmas hangon és szárazon mondta:

- Tehát ha dolgozni akarsz, ott az irnoki szobában van az asztalod. Ketten lesztek Bencsikkel, a díjnokkal. Csak arra figyelmeztetek, hogy ne sokat foglalkozzál vele. Veszedelmes ember. Bogaras.

Mikor leült az asztalához, lopva szemügyre vette a szobatársát. Negyven év körüli, magas, vállas ember volt, igazi daliának termett alak, kicsi, gömbölyű fejjel, amelyet sűrűn benőtt a koromfekete, göndör haj. A feudális időkben híres hadverő lett volna bizonynyal, de most erős kezében vékony pennát szorongatott és fejét lesunyva másolta az aktákat.

Olykor fölpillantott ő is alattomosan és két szeme teljesen megzavarta azt a hatást, amit egész alakja keltett. Valaha villogóak lehettek a szemek, de valami nagy szenvedély megtörte a fényüket és most félig gúnyosan, félig cinikus bambasággal tapadtak a jövővényre. Rekedtes, mély hangon szólalt meg:

- Ön az új gyakornok?

- Még nem, de addig is meg szeretnék ismerkedni a helyzettel. Ön, remélem, lesz szíves...

A díjnok gúnyosan föl kacagott.

- Óh kérem! Az egész nagyon egyszerű. Önnek, uracskám, itt nem lesz egyéb dolga, mint várni szépen a restaurációig. Tudja, mit tesz magyarul ez a szó: restauráció? Osztzkodás. A megyei urak föl osztják egymás között a vármegyét és ilyenkor annak nem kell búsulnia, akit Geórhinek hívnak, hahaha! Itt vagyok például én. Mit gondol, mióta másolok én már itt? Tizenöt esztendeje uracskám, tizenöt esztendeje! És mire vittem? Semmire! Most is olyan kutya vagyok, mint voltam. Felnőnek a kurtanadrágos fiúk és észre se veszem, már ők a főnökeim, akik belém törlik a lábukat. Pedig mit gondol, ők többet értenek talán a közigazgatáshoz? Hahaha! Én, uracskám, egy szemléletes férfi vagyok, mondhatnám: bölcsészeti magaslapon álló ember. Mert rajtam ugyan nem látszik meg, de én nyolc gimnáziumot végeztem, uracskám és az érettségit is, majdhogy le nem tettem. Én sokat tanultam, sokat láttam és sokat tudok. De mindazonáltal én nem zúgolódom. Mert én, uracskám, csak csöndesen nézem a dolgokat és levonom a konzekvenciákat. A világ azt mondja: Ki ez a Bencsik? Egy díjnok! Egy haszontalan fráter! - De én ezen kacagok. Mert én tudom, hogy ki vagyok én. Parancsolják, hogy tegyem ezt, tegyem azt és én megteszem szó nélkül. Talán kisebb vagyok én ezért? És ők nagyobbak?... Jó, jó, ön mosolyog ezen, uracskám...

Dani udvariasan tiltakozott:

- Dehogy mosolygok. Sőt!...

- Nem tesz semmit! Ha ön mosolyog, én mondom, hogy igaza van. Mert én lehetek akárki, azért ön mégis többre viszi és én önnek azt fogom mondani: - alázatos szolgája, szolgabíró úr! És ön nekem azt fogja mondani: - Jónapot Bencsik, jónapot! Mert ön gazdag ember, önnek az a fizetés semmi, nekem pedig szükségem volna rá.

Dani szomorúan szólott közbe:

- Téved, jó barátom. Én szegény ember vagyok és a munkámon kívül semmi másra nem számíthatok a haladásban.

A díjnok hunyorgó szemmel nézett végig rajta.

- Hm! Ön tehát szegény ember? Kérem, ne folytassa, mert megszakad a szívem a részvétől. Hahaha! Szegény ember! Kastélyban lakik, hintón jár és ő szegény ember. Uracskám, én megmondom önnek nyíltan, hogy nem szép dolog, amint cselekszik. Nekünk szegény embereknek egyebünk sincs a szegénységünkénél és ön azt is megirigyli tőlünk. Nos, ha megirigyelte, hát vegye el, hahaha! Én odaadom, cserébe! Persze, úgy könnyű szegénynek lenni, ha az ember - gazdag.

- Az a gazdagság, amiről ön beszél, az atyámé és semmi részem sincs benne. Ám, hogy lássa, mennyire igazán beszélek, önt kérem meg, hogyha tud egy olcsó kis szobát, amelyben ellakhatnám...

A díjnok elbámészkodott.

- Ön otthagyja a kastélyt? Ön hónapos szobában akar lakni? Akkor ön egy csodálatos ember!

- Nem, csak ismétlem, hogy szegény ember vagyok. Ön idevaló ember és így tudhatja, hogy sem nekem, sem az apámnak semmije sincsen. Ami van, az mind az... az... asszonyé.

A díjnok túlradó lelkesedéssel rohant hozzá és kis híjja, hogy meg nem ölelte.

- Az asszonyé! Ön nem szólítja őt „anyám”-nak, hanem azt mondja rá, hogy „az asszony”! azt köszönöm önnek! Óh, ezt köszönöm! Ön valóban nemes ember. Uri gondolkozásu ember. Ezt köszönöm!

Dani csodálkozva nézett rá és a díjnok zavartan mentegetőzött:

- Tudniillik... nekem semmi közöm hozzá, de jól esik, hogy egy gazdag asszony mégsem vásárolhat meg mindent a pénzével. Egy nemes úr azt mondja neki, hogy: feleségem!... De azt nem tudta megvásárolni, hogy egy ilyen fiatalember azt mondja neki: Anyám! Kérem, ne is figyeljen arra, amit beszélek. Ej, ma nagyon jó napom van!... Szobát tetszik keresni? Nálam van is egy, mindjárt. Nem akarom rábeszélni a viláért sem, de tessék megtekinteni és ha megnyeri a tetszését, még ma az öné. Nem díszes szoba, de tiszta és kényelmes. Az áráról majd két szóval megállapodunk. Ön azt fogja mondani, hogy: annyit adok és én azt fogom mondani: jól van. A nőm hogy fog örövendeni, ha megtudja!

- Ön nős ember, Bencsik úr?

- Körülbelül. Nőm igen egyszerű asszony, de úgy ragaszkodik hozzám, mint anya a gyermekéhez. Megígértem neki, hogy törvényes hitvesemmé teszem őt és én megtartom a szavamat.

A szolgabíró kijött a másik szobából és a díjnok hirtelen elhallgatott. Fejét a két válla közé huzta és alázatosan meggörnyedve dolgozott tovább. Az indulat, gyűlölség, gúny, amely az imént még olyan féktelenül lázongott benne, parancsszóra eltűnt. E pillanatban maga az élet szimbóluma volt ő. E furcsa, hazug életé, amelynek felszínét a kenyérgond rettenetes vasalója préseli símára, holott az emberek álmukat vesztenék el, ha egyszer a külszín mögé pillant-hatnának: a borzasztó indulatok összepréselt káoszába...

VI.

A Felvégen, ahol már a szőlőhegyekre kapaszkodik a város, kis tornácos házikó állott a domboldalon. A tornácról a Tisza termékeny völgyén egész Koszkolányig elláthatott az ember. Az udvart szilvafák nőttek be és egyik szélén kökény és bodza bozótja között hegyi csermely kristályvize csörgedezett. Fent a szőlőhegyen kapásleányok daloltak napestig, lent az útszéli árokban fehérhaju parasztyerekék építettek várat a sárból. Ám mind e hangnak érdességét vette a távolság. Oly ünnepélyes, lágy zsongássá olvadt össze mindez, mint amikor színfalak mögött kórusének hallatszik.

Dani első látásra megkedvelte ezt a helyet és a kis fehérremeszelt, zöldzsalus szobát is, amelynek ablakai a várhegy kalandos romjaira nyíltak.

Átköltözködése valóságos szökés volt. Ravaszul eszelte ki az időt hozzá. Édesapja Koszkolányra utazott, a lóvásárra, a mostohája pedig a szőlőben volt fönt, ahol már a szüretre kellett rendbe hozni a borházat. Ezt az alkalmat leste ki Dani, hogy lopva áthurcolkodjék új otthonába. Mert bárha elhatározásaiban mindig erős volt ő, szándékaiban makacs, de sajátságos gyöngeség volt benne minden kérés, szemrehányó, panaszos szó ellenében. Sokszor irigyelte azokat, akik oly kiméletlenül tudnak átgázolni mindenen eltökélt szándékukban, sokszor megfogadta, hogy követni fogja a példájukat, de mindig akkor vette csak észre gyöngeségét, amikor már új irányba tört meg életútja egy-egy zokszón, vagy egy-egy hitvány könnycseppen. Korlátlan hatalommal uralkodtak rajta a hangulatok, amelyek számára annyi húr volt kifeszítve szívében. A hang, ami szívébe osont, egész melódiává nőtt ottan, a szín, ami szemében villant, egész képpé tarkult agyában. Fantáziája túlgazdag, kedélye túlérzékeny volt ahhoz, hogy kiméletlen lehetett volna.

Az első visszásság, ami új lakásában érte őt, maga a dijnok felesége volt. A Bencsik elbeszéléséből ő valami titkos szerelmi történetet sejtett vadházassága mögött, de az asszony külseje ugyancsak gáncsot vetett a romantikus képzelődés elé. Magas, sovány asszony volt, lapos mellel, szögletes csuklókkal; a természet oly szűken mérte nála a nőiesség jelvényeit, mintha örök aggleányságra ítélte volna.

Délután a Dani holmait rakosgatva, bizalmasan mondta:

- Az én férjemet talán nem is tetszik még eléggé ismerni. Ő roppantul okos ember, csak persze neki is vannak hibái. Én Istenem! Melyik férfiunak nincsenek hibái? Sok asszony tele van panaszkodással, hogy a férje így, a férje úgy. De én, uram, én sohasem panaszkodom. Pedig én vagyok a férjnek a jóltevője. Az utca porából szedtem föl őt tavaly. Nem volt, aki a ruháját kikefélje, vagy aki az ingét kimossa. Én megsajnálтам őt és így szóltam magamban: - Mily kár ezért a derék emberért, hogy így elzúllik! Milyen tanult ember és milyen szép ember!... Azt ön is mondhatja, hogy valóban szép ember. Nemde?

Dani mosolyogva hagyta rá.

- Az, az!... Nagyon szép ember.

- Nem tudom, hogy ön megnézte-e már a szemét. Mert a szeme különösen szép. Mikor haragos, akkor úgy tud nézni, mint a sas. De nézze meg őt, amikor jókedve van! Akkor olyan a nézése, mint egy gyereké. Elvégre, nekem mindegy volna, de én mondom önnek, hogy a férjnek a legszebb szeme van, amit csak láttam valaha!

Oly boldog szaporasággal rendezkedett, tett-vett; szinte lesugárzott színtelen alakjáról az öröm, hogy asszony, háziasszony lehet végre. Szegény teremtés, mennyi önmegtartóztatás, csalódás, várakozás után juthatott odáig, hogy egy elzüllött dijnoknak szeretője, nem: szolgálója legyen!...

Ám, alighogy magára maradt Dani a szobájában, valóságos flagelláns kéjjel merült el kínzó gondolataiba. Az este kékes homálya ereszkedett kívül a világra. A síkság sejtelmes sötétségbe veszett, amelynek bakacsinján ezüsthímezésként húzódott végig a Tisza csillogó vize. A szőlőhegyen piros pásztortüzek gyulladtak ki és az úton fáradt kapások sötét árjai vonultak el.

Dani meredten nézett maga körül a szobában és a homlokát dörzsölve rebegte:

- Mit keresek én itt?

Úgy érezte, hogy egyéniségének tengelye elzüllött és mindaz, ami énjét alkotta meg eddigelé, most örült káoszba zavarodott. Kétségbeesetten nyúlt földúlt emlékeibe és mint a vízbefuló a szalmaszál után, így kapott ő egyetlen névhez:

- Olga! Olga!

Ám most nem gyújtott benne világosságot ez a név sem. Ezelőtt a törekvések, vágyak, ábrándok szilárdan fölépített rendszere tapadt e névhez, de most valami lelki katasztrófa szórta szét mindezt. A töredékes, szétszórt romok értelmetlenül, hidegen hagyták és csak most látta, hogy az Olga neve is így egyedül állva, amaz ábrándvilágtól elszakítva, mily üres fantóm csupán neki.

Az ágy szélére kuporodott és a sötét sarokba bámulva, verejtékes gonddal igyekezett meg-rajzolni biztos helyzetét összekavarodó, imbolygó környezetében. A tanácsos úr, aki szennyes vágyainak közvetítőjéül akarta őt fölhasználni... a gazdag mostoha, aki dús ajándékkal vásárolja meg tőle a gyermeki szeretetet... a kis szolgabíró, aki csak addig becsüli, amíg elég léhának hiszi arra, hogy ki tudja aknázni apjának gazdag házasságát... Ezeknek középpontjában árván, céltalanul állott ő egyedül, magára hagyva egy idegen szobácskában, amelynek ágyába most először fog belétemetkezni álomkereső, fáradt lélekkel.

Vagy talán ez az egyedülvalóság, ez maga a komoly élet és ami eddig történt, az csak színes gyermek-álom volt? Így végigfeküdni mozdulatlanul az idegen ágyban, nézni a sötét semmit és hagyni, hogy az összefüggéstelen, szomorú gondolatok áttapossanak rajta? Ah, bizonyára a magány az élet egyetlen komoly valósága. Aki erre épít, az nem csalódik soha. Minden más hazugság, ábránd, délibáb...

Mély dörmögő hangra ébredt föl. Aztán tántorgó léptek hallatszottak és valaki mérgesen becsapta odakünn az ajtót. A dijnok hangjára ismert, aki rekedten ordította:

- Hát nem alszol, undok kígyó?

Az asszony szelid szava hallatszott mostan:

- De Miska!... A vacsorád itt van. Félretettem.

- Hányszor megparancsoltam, hogy aludj! Ha haza jövök, akkor aludj! Ne lássalak, ne halljalak, hanem aludj! Irtózom, ha látlak, fölmérgesítség, ha a szavadat hallom.

- De Miska!...

A dijnok részegen bömbölte:

- Aludj, mert!...

Dani kipattant az ágyból és dobogó szívvel hallgatózott az ajtón. Most először hallgatott végig ilyen vad jelenetet, amely minden ízében megremegtette. Valami tompa ütődést hallott a másik szobából és elfojtott suttogást, amely egyszerre rémképekkel töltötte el agyát. Elszántan kinyitotta az ajtót és minden erélyét a hangjába gyűjtve, keményen szólott:

- Bencsik!

A díjnok bambán rábámult mámoros, fölvetett szemével és megszelidült az arca.

- Nini, uracskám... erről igazán megfelejtkeztem.

Odatámolygott hozzá és hahotázva mondta:

- Így ni, uracskám, most nézzen meg engem! Ezt csinálták belőlem az emberek... Estére leszopom magam, mint egy undok disznó és kvittek vagyunk... Ők nappal disznólkodnak józan fővel, én pedig este, részegen... hahaha!

Dani haragosan szólott:

- Amit ezzel a szegény asszonynyal csinált, az csunyaság! Ennél különbnek hittem magát, Bencsik!

- Csunyaság? Hát persze, hogy csunyaság. Hálátlan kutya vagyok, uracskám! Én az vagyok! De miért nem alszik? Ha hazajövök, hiába iszom le magamat a sárga földig, mindig látnom kell őt és ez a szívemet marcangolja. Mit akar ő tőlem? Miért nem hagy el? Ha leszakad rólam a ruha, hadd legyek rongyos. Ha a sárban fetrengem, hadd legyek piszkos... Én az akarok lenni, mert belőlem az emberek csinálták azt, amilyen vagyok! Azok a kutya, huncut emberek!...

A díjnok egy szétrágcsált, töredezett szivart próbált tűzre élesztetni kétségbeesett szipákolással. Aztán részegen folytatta:

- Hinné-e azt uracskám, amint itt lát, hogy én egy szép, gyönyörű asszony áldozata vagyok. És ön nem hiszi el, ha azt mondom, hogy egy dúsgazdag, gyönyörű úriasszony ő, aki...

Ijedten nézett körül, az iszákos emberek szokása szerint, amint rajta kapják magukat a részegségben.

- ...No, de ez mindegy, erről nem lehet beszélni... Menjen aludni, uracskám és én is aludni megyek. Jó éjszakát!

Zsibongó agygyal feküdt vissza ágyába Dani és el is aludt nyomban.

Reggel kábultan ébredt a mély álomból és amint fölnyitotta a szemét, valami ismerős alakot látott az ajtó mellett. Hamarjában nem is tudta, hogy igazán élő ember-e. Inkább valami viaszbabának látszott, aki merev mozdulatlanságban állott az ajtó mellett és rátapadt konokul kifejezéstelen porcellánszemével.

De íme, a viaszbab most megmozdult és megszólalt csöndesen:

- Aludni tetszik még, nagyszágosz úrficskám?

- Te vagy az, Andris? Hát te hogyan kerülsz ide?

Andris most már közelébb merészkedett az ágyhoz. Síránkozva mondta:

- Jaj, nagyszágosz úrficska, borzasztó nagy baj van ám! Amikor a nagyszágosz asszony hazajött eszte, azt kérdezte, hogy hol van a nagyszágosz úrfi. Azt mondom én: a nagyszágosz úrfi már aligha jön vissza, mert elköltözködött innét. Az mondja a nagyszágosz asszony: talán megbolondultál mégegyszer, Andris? Azt mondom én: bizony nem bolondultam én meg, elég volt nekem egyszer, de tudom, hogy a nagyszágosz úrfi ma délután mindenestül elhurcolkodott innen. Azt mondja a nagyszágosz asszony: aztán ki vitte el a holmiját? Én azt hittem,

hogy valami jó borraivalót kapok és azt mondtam, hogy én vittem el. Ami igaz isz, mert én hoztam, Handa csak segített egy kicsit. Erre a nagyszágosz asszony kétszer pofon vágott és azt mondta, hogy rögtön marsz ki a házból. Többé ne kerüljek a szeme elé, mert megfojt. Kiadta a béremet és elkergetett.

Dani egyszer sem mosolyodott el a tragikomikus elbeszélés alatt. Szomorúan mondta:

- Szegény fiu, most hát az én kötelességem, hogy gondoskodjam rólad. Mert nekem köszönheted, hogy elcsaptak. No ne búsulj, lesz még neked jobb állásod annál. Majd kieszelek valamit.

Andris hálálkodva szólott:

- Tudtam, hogy a nagyszágosz úrfi nem fog elhagyni engem. Az Iszten isz megáldja érte! Lássza nagyszágosz úrfi, megmondtam én azt előre, hogy nem sokáig maradok én már ottan!

- Épp úgy, mint én, Andris. Vigasztaljon az a tudat, hogy nem egyedül mentél.

Andris odahajolt Danihoz és bizalmasan súgva kérdezte:

- Hát a nagyszágosz úrfi miért ment el? A nagyszágosz úrfival isz rosszul bántak?

- Jaj Andris, hiába magyaráznám én azt neked, úgy sem értenéd azt meg.

- A celédszobában szoktunk beszélni róla és azt mondták, a nagyszágosz úrfi azért haragszik, mert nem adták ki a jussát. Moszt aztán perelni fog.

- Azt mondták?

- Azt bizony. De én nem! Én azt mondtam, hogy nem ismerik akkor a nagyszágosz úrfit, ha azt hiszik, hogy ő perlekedni tudna. Én ám ismerem. Úgy ismerem, mint a tulajdon tenyeremet.

Andris a nagyobb bizonyosság okáért megmutatta a két tenyerét, amelyet olyan nagyon ismert. Aztán nagy fejét csóválva, búsan mondta:

- Mi kettőnknek nagyon beborult, az bizonyos!

E pillanatban kocsizörgés hallatszott kívülről. Andris kinézett az ablakon és rémülten jaidult föl.

- Jaj, jaj! Itt van az öreg nagyszágosz úr! Eljött utánam és meg fog ölni!

Kétségbeesetten nézett körül a szobában, aztán egy-kettőre bebújt az ágy alá gyorsan. Szepegve dugta ki onnan a fejét.

- Jaj nagyszágosz úrfi, el ne mondja, hogy itt vagyok, mert megöl a nagyszágosz úr bizonyosan!

Dani meg nem állotta nevetés nélkül, pedig nem igen volt nevető kedve ebben a pillanatban.

- Bújj csak ki onnan egész bátran! Ne félj, nem lesz semmi bántódásod. Az apám én rám haragszik, nem terád.

- Igen ám, de akkor isz engem vág pofon, nem a nagyszágosz úrfit.

- Nini, mégis csak filozófus vagy te, Andris! No, de ha mondom, hogy kibujhatsz bátran. Az én felelősségemre.

Andris kimászott az ágy alól, de látszott, hogy nem igen fogott rajta a biztatás.

- Most aztán eredj ki a másik szobába és várj meg ott szépen.

Andris fogvacogva válaszolta:

- Kint? Magamba? Jaj nagyszágosz úrfi, csak azt ne kérje tőlem.

- Hát jól van, maradj idebenn.

Már jött az öreg úr. Nem ért rá, hogy rendbe szedje magát; a bajusza füstetlen volt, a haja fésületlen. Megrokkant öreg ember lett belőle egyszerre. Komor hangon köszönt.

- Jó reggelt!

Aztán Andris felé fordult (Andris nem bánta volna, hogyha egérré zsugorodhatott volna e pillanatban, - meg is próbálta, hátha sikerül) és kurtán mondta:

- Mehetsz!

Andris nem is mondatta magának kétszer a boldogító szót. Nagyot került a szobában, nehogy az öreg úr közelébe kerüljön valahogy és amikor végre megkaparíthatta a kilincset, eszeveszetten ugrott ki a szobából. Még az utcán is úgy képzelte szaladtában, hogy sörétes puskával veszi célba hátulról a nagyságos úr.

Az öreg odaült az ágyhoz és látszólag nyugodtan mondta:

- Ma hajnalban érkeztem meg és akkor hallottam, hogy megszöktél hazulról.

Dani tiltakozva szólott közbe:

- Nem szöktem meg, édesapám, hanem elmentem.

- Megszöktél, ha mondom. Fiu az apjától meg nem szökhetsz engedelm nélkül. Kérdezd meg az egész városban, kérdezd meg az egész vármegyében, mindenki kárörvendve fogja mondani, hogy Geódhy Dani megszökött az apja házából. Kérdezd meg, ha van bátorságod hozzá. Én nem merem, mert megölne a szegény, vagy valami bolondságra készítené.

Az öreg lehorgasztott fejjel hallgatott néhány pillanatig és néma szomorúsága a szívébe vágott Daninak. Minden elhatározását lenyomta most az az egyetlen gondolat, hogy bánatot okozott atyjának. Az öreg folytatta nemsokára:

- Miért szöktél meg? meg akartál szegényíteni?

Dani megpróbálta, hogy megértesse elhatározását, bárha érezte, hogy ez nehezen fog sikerülni. Sok mindent érthetőnek lát az ember belülről, a maga érzésével, de szavakba öltöztetni, másokkal megértetni még sem tudja. Elérzékenyülve mondta:

- Nem akartam megszegényíteni, apám, hogy is hihette ezt rólam? De lássa... én már abban a gondolatban nevedtem föl, hogy a magam erejéből leszek valamivé. Mennyit küzdöttem ezért a gondolatért!... Nem szemrehányásképpen mondom, hisz édesapám maga is szegény ember volt akkoriban. Sokat küzdöttem, de sokat örvendtem is, valahányszor egy lépést megtettem a célhoz. Nagy öröm az, édesapám is érezhette, ha valaha együtt érzett velem. Nekem ez a küzdelem: az ifjúság, a minden. Én nem mondhatok le annak a gyümölcsről, mert az nekem mindennél drágább... Ha édesapámnak van egy kis fája, amelyet maga ültetett, oltott, nyesegetett, nem ízletesebb lesz-e annak a gyümölcse más fáénál?... Így vagyok én is azzal, édesapám.

- Talán nem gondoltál arra, hogy mit eredményez ez a tettered. Fiatal vagy, meggondolatlan vagy. De én megmagyarázom neked, hogy mit fognak mondani az emberek. Azt fogják mondani: a fiatal Geódhyt kiűzte a mostohája a szülői házból. Szegény árva a Felvégen lakik egy kis szobácskában, míg az apja a kastélyban terpeszkedik a mostohájával.

- Mindenki tudja, apám, hogy önként mentem el.

- Ez még rosszabb. Azt fogják mondani: a fiatal Geódhy lenézi a mostohaanyját. Hiába vette feleségül az öreg, a fiatal kinézi a familiából és igaza van, - mondják kárörvendve az irigyek. Szegény asszony! Egész éjszaka sírógörcsei voltak. Szemrehányást tett, hogy én csábítottam őt e házasságra, mert inkább lemondott volna rólam, semhogy ezt a borzasztó megszegyení-

tést elszenvedje. Dehát okolható vagyok-e én? Azt csak meg nem álmodhattam, hogy amikor már az egész vármegye megnyugodott a dologban, az egyetlen fiam fog így megalázni. És éppen most tetted ezt, amikor betetőztük már a meglepetést, amit hetek óta főzünk már neked. Tudd meg, te rossz fiu, hogy anyád nem a szőlőben járt tegnap, hanem Verbőcön.

Dani izgatottan könyökölt föl az ágyban. Olgára gondolt és megdobbant a szíve.

- Feketééknél?

Az öreg észrevette a föl villanó érdeklődést és mohón kapott rajta.

- De ott ám! Tegnap írta alá a kontraktust tanuval, hogy örökáron megveszi a verbőci birtokot, kastélyt és minden tartozékát. És tudod-e, kinek vette? Neked ám! Hogyha már ide telepedtél a vármegyébe, legyen is, ami idekössön. Ne mondják, hogy csak így üresen állsz a világban.

- Beüljek a helyükbe? És mostohaanyám útján?

Dani fájdalmasan temette a párnába az arcát. Oh, hányszor megálmodta, hogy diadallal fog bevonulni a verbőci kastélyba, hogy kézen fogja titkos menyasszonyát!... De nem így! Nem így! Szomorúan mondta:

- Apám, nekem nem kell ez a gazdagság.

Az öreg mérgesen pattant föl:

- Hát ez meg már micsoda beszéd? Egy Geődhy sohasem mondhatja, hogy nem kell neki a pénz. Egyáltalán, te nem beszélhetsz a magad nevében, mert te nem ifjabb Geődhy Dániel vagy, hanem a Geődhy-nemzetség. És a nemzetség arra termett, hogy uralkodjék a vármegyén és az egész országban ismert legyen a híre.

Dani makacsul mosolyogva szólott közbe:

- Édesapám sem gondolkozott így, amíg megvolt a családi birtok.

Az öreg fülig pirult a szemrehányásra.

- Könnyelmű voltam, punktum. De amíg volt miből, méltó voltam a nevemhez!... Ej, de mit is veszekszünk erről, amikor úgy is egészen más dologról akartam beszélni veled... Levelet kaptam Ágnestől.

- Mutassa, édesapám, mutassa!

Az öreg diadalmasan keresgélte ki a bugyellárisából a gondosan összehajtogatott levélkét és Dani mohón elolvasta:

Édes bácsikám!

Nem tudom, hogy olyan rokoni szeretetre talál-e majd e levelem, mint amilyenre íródott. Bárcsak igen, mert én és Feri bátyám úgy tervezzük, hogy fölújítjuk azt a kedves rokoni viszonyt, amelyet mi érzésben mindig is megőriztünk Dani bátyánk iránt. Nem kerülgetem sokat a dolgot, hanem kirukkolok vele egyenesen. Én és Feri bátyám néhány hétre leutaznánk Dani bácsiékhöz, ha nem volna ellenére. Ha ellenére van, akkor ne is válaszoljon édes Dani bácsi. Abból én mindent megtudok. Dani bácsi mindkét orcáját rokoni szeretettel csókolja

Ágnes.

U. i. Danit nem tiszteltetem. Amióta elkerült tőlünk, még egy sorát sem láttuk. No hát, ha ő nem gondol reánk, én sem reá!

Dani csillogó szemmel ért a levél végére. Oh, ez édes, durcás vádaskodásban Ágnesre ismert.

- És apám? - kérdezte, - édesapám mit válaszolt?

- Semmit! Hogy is hívhatnám jólélekkel ide, amikor te is haragosan hurcolkodtál el tőlem?

Dani egyszerre kiugrott az ágyból, mintha tűzjelző trombitaszó harsant volna föl hirtelen. Sebesen kapkodta magára a ruhát és izgatottan mondta:

- Menjünk, menjünk, édesapám! Még most megírjuk a választ, ugy-e? Vagy talán táviratozok. Az jobb lesz mégis...

Az öreg megölelte Danit és áradozó örömmel szólott:

- Bolond!... Hisz én már mindent megírtam neki. Bíztam benned, tudtam, hogy nem vagy megátalkodott!

Gyorsan maga mellé ültette fiát a kocsiba.

- Majd ráérsz búcsuzkodni máskor. Most csak siessünk, mert várnak bennünket!

Dani egy pillanatra hátranézett. A szilvafás udvarra, a kis csermelyre, a fatornácos házra és a sarok-ablakra, ahonnan tegnap este még oly bánatos gondolatai röptek ki. Aztán a kocsi gyorsan nekiiramodott a lejtős úton és egy kanyarulatnál eltűnt a kis ház mindenestül szeme elől.

A mostohája úgy fogadta, mintha semmisem történt volna. Még csak egy tekintettel sem kérdezte, hogy hol volt, merre járt.

- Ejnye, soha jobbkor nem jöhetett volna! Épp szükségem van magára, Dani. Nézze, most próbálom összeállítani azoknak a névsorát, akiket meghívunk a birtokátvétel ünnepélyére. Jó lesz-e így?

Dani e pillanatban őszinte hálát érzett a mostohája iránt, hogy ilyen tapintatosan intézte a viszontlátást. Nagy szakértelemmel futotta át a névsort, de csakhamar megakadt egy néven.

- Mukovich... Hát ez mit keresne nálunk?

De az asszony hevesen szólott közbe:

- Nem, nem! Mukovichné mindig nagy irigyem volt. Ah, valóságos kígyó... Őket okvetlenül meg kell hívnunk... Az én kedvemért.

VII.

Feketéné egy tágas, fonott karosszékből ült az udvaron és szenvedő hangon mondta:

- Ha már okvetlenül meg kell lenni, hát legyen. Majd te Olga és a missz elmentek ketten.

- És te, mama? Úgy illenék, hogy te is velünk jöjj.

- Ah, én nagyon beteg vagyok. De igazán! Ezt neked is mondhatom Olga, hogy nagyon beteg vagyok. Azt hiszem, hogy fölállani sem bírnék... Édes missz, adasson nekem egy pohár hideg vizet, de kevertessen hozzá egy kis málnát... Majd te megmondod Geódhynének, hogy szívesen vizittem volna nála, de most lehetetlen.

Olga pajkos gúnnyal mondta:

- Igazán mama, én nem is értem, hogy ezt a sok betegséget hogy tudod elviselni ilyen jó színben. Más már sokkal sápadtabb volna ennyi szenvedés után. De te olyan vagy, mint az élet maga!

- Azt csak úgy képzeld!... Nem is tudom, hogy mit dicsérik úgy a falut. Én utálok. Hát mi van itt jó? Ah, Budapest milyen más!

- De a természet, mama!

- Pesten sokkal több természet van, mint itt. Mennyi grupp, mennyi allé van ott! Hidd el, hogy én ettől a falusi levegőtől vagyok beteg. Apádat én biztattam rá, hogy adja el ezt a birtokot. Azt hiszed, neki nem árt a falu? Szegény, olyan barna már, mint egy cigány!

Olga beszaladt a szobába öltözködni és Feketéné most a missznek fejtegette tovább a falusi élet különösebb hátrányait.

- Ah, missz Fanny, higgye el, hogy a falu nem az intelligens embereknek való.

A fonnyadt missz, aki hunyorgó földes szemeivel, rőt hajával és hegyes orrával föltűnően hasonlított a rókához, készségesen bólintott igent a fejével. Valóban, ő is rosszul érezte magát itt, ahol nappal szabadon járnak a tehenek az utcán, éjszaka pedig vad, bozontos kutyák ugatnak mindenfelé, mintha állatseregletben volna az ember.

Olga keztyűit húzva jött ki és türelmetlenül mondta:

- Menjünk, missz! Kisztihand mama!

Az udvaron várt már a kis ponnifogat. A mama megbotránkozva mondta:

- Talán csak nem ezen mentek?

- Miért ne, édes mama?

- Te nem ismered Geódhynét... Az egy... egy közönséges parvenü! A nagy hintóba fogass be inkább.

- Hogy hasonló legyenek hozzá, mama? Nem, jó lesz ez a kocsi is! Jöjjön missz Fanny!

Olga fogta kezébe a gyeplőt most is, de a szegény kis ponnik alig ismertek rá eddigi gazdájukra. Teljes erejükből igyekeztek pedig poroszkáló lépteikkel, de Olga egyre jobban ösztökölte, nógatta őket. Sértette a látszólagos közöny, amelylyel Dani egész nyáron elkerülte házukat és csak hiúsága súgta neki azt a vigaszt, hogy legutóbbi rideg magatartásának köszönheti mindezt. De a vigaszon is keresztül tört az a gondolat, hogy hátha nem is kerüli őt Dani, csak nem keresi; hátha nem is haragszik rá, csak nem szereti többé. És leány semmiféle veszteséget

sem szenved el olyan fájdalmasan, mint amikor a férfi, aki szerette őt, elfordul tőle szerelmével. Még akkor is, ha annakelőtte mi becse sem volt előtte e szerelemnek...

Mikor Geódhycék udvarára értek, Dani éppen kocsiba szállott az édesapjával. Egy pillanatig megdöbbenve nézett Olgára, aztán leugrott a kocsiról, és elébe futott, hogy lesegítse. Sápadt arcáról, reszkető kezéből újra büszke önbizalom szállotta meg Olgát. Oh, a leányok nagy pszichológusok a maguk dolgában! Tréfás szomorúsággal mondta:

- Úgy látszik, a legrosszabbkor jöttem!

Dani ügyetlenül dadogott valami mentegetőzés-félét, amin Olga őszintén fölkacagott.

- Már itt igazán nem segít az udvariassága! Ez a kocsi, amely épp most volt indulóban, mindent megmagyaráz!

- Valóban... éppen a vonathoz indultunk.

- Talán elutaznak?

- Nem, vendégeket várunk Budapestről.

- De hisz ez pompás! Kik?

Dani ösztönszerű titkolózással válaszolta:

- Rokonok, unokatestvéreim.

- Ej, be szüksézu! Fiúk?

- Egy fiu és egy leány.

- No lám! Ez még így a legjobb! Tudja mit? Menjünk ki mind elébük!

Olga összetette a két kezét, a fejét félrehajtotta negédesen, úgy fordult az öreg Geódhycéhez:

- Édes bácsi, vigyen el engem is!

A kocsizajra Geódhycé is kijött és nyomban ajánlkozott, hogy most már menjenek ki mind a vendégek elé. Olga szíves kedvességgel csókolta meg az arcát és nem nyugodott, amíg mellé nem ült a ponnifogatba.

Újra rendezkedtek a két kocsiban, csak a missz könyörgött, hogy őt hagyják itthon. Esküdözött, hogy ha most be nem ülhet az árnyékba, okvetlenül napszúrást kap. Pedig csak a szeplőtől félt a derék hölgy, amihez nagy hajlandósága volt az arcának.

Az első kocsiban Geódhycé ült a fiával, a másodikban Geódhycé Olgával. Mikor a temető-utcába fordultak be, bolondos Andrissal találkoztak, aki félénken lapult meg a gyalogjáró szélén és onnan köszönt hangos alázattal.

- Kezit cókolom, nagyszágosz úr!

Az öreg megállította a kocsit és leszólt hozzá:

- Egy-kettő, ugorj föl a bakra! A vasutnál rád is szükség lesz majd. Te fogod kocsira hordani a podgyászt!

Andris fürgén mászott föl a kocsis mellé és hálás pillantást vetett Danira, aki azonban rögtön elhárította azt magáról és elérzékenyülve mondta az apjának:

- Szegény fiu, azért járt nálam ma reggel, hogy protezsáljam vissza a régi helyére. De úgy látszik, nem lesz szükség a protekciómra.

A pályaudvaron Olga egy kis sétára indult Danival a sinek között. A ridegformájú állomás-épületnek, a furcsán kongó jelzőharangnak és a végtelenbe futó vassineknek is megvan a maguk különös hangulata, amely mindkettőjük szívébe belopódzott, bárha nem mondhatni, hogy egyforma érzést keltett mindkettőjüknél.

- Mily messze kerültünk onnan, ahol te még oly alázatosan szerettél engem! - gondolta Olga.

- Milyen hosszú utat tettem meg utánad, hogy eltávolodjam tőled! - gondolta Dani.

Mikor már odaértek, ahol összefutnak a szétágazó sínpárok, Olga megállott és napernyőjével a kavicsot turkálva, halkán szólott:

- Emlékszik-e Dani, amikor legutóljára beszélgettünk Pesten?

- Minden szóra, minden mozdulatra emlékszem. Takarékoskodnom kellett az emlékeimmel, mert így is kevés jutott belőlük.

- És akkori haragját is megőrizte?

- Nem, Olga. Én sohasem haragudtam magára. Akkor is csak fájdalmat éreztem, mert az a pillanat nagyon fájdalmas, amikor megtudjuk, hogy nem szeretnek bennünket.

- És ezt a fájdalmas pillanatot én okoztam magának?

- Nem, hanem én magam, amikor elhittem, hogy szeret. A magam módja szerint magyaráztam a maga érdeklődésének, vagy mondjuk, nyájas leereszkedésének apró jeleit. Én olyan szerelmet sejtettem, amely buzdít, amely harcba száll, amely örökké tart és maga nem tehet róla, hogy így okvetlenül csalódnom kellett. Magát nem érheti vád, Olga. Maga a legelső alkalmat fölhasználta, hogy kijózanítson.

Olga fürkészve nézett a Dani szemébe.

- És most józan?

- Nekem az volt a józanságom, hogy magát szerettem és maga után iparkodtam. Az az élet, amit most élek, csak tunya álom. Nem ismerem magamra, Olga. Keresem az eddigi utakat, a régi célokat és nem találom. Én magával befejeződtem és most nincs, hogy mit folytassak tovább.

- Maga sohasem szeretett engem. Ha szeretett volna, nem hitte volna el ily hamar, hogy nem szeretem. Magának is el kell ismernie, hogy arra, amit akkor mondott, nem válaszolhattam másképp.

- Igaza van. Akkor én szegény jogászfíu voltam, bizonytalan ábrándokkal. Az ilyen ne beszéljen örök szerelemről. De most...

Olga sértődötten szólott közbe:

- Ah, maga azt hiszi, hogy most azért beszélek magával erről, mert...

- Ne folytassa, Olga! Én csak magamról beszélek. Arról, hogy mily gazdag voltam én akkor, amikor szegénynek hitt és mily koldus, kifosztott vagyok most, amikor azt hiszi, hogy joggal gondolhatok magára...

A távolban hosszú fütty hallatszott. A gőzös közeledett egyre növekedve. Dani önkénytelenül is megragadta az Olga kezét és izgatottan sietett az állomási ház elé. A vonat a pályaudvarba ért és az egyik kupéból kedves, ismerős hang kiáltotta:

- Dani! Szervusz Dani!

Dani odaugrott és lesegítette Ágnes, aki fürgén ugrott a földre és egyenesen megcsókolta az arcát. Aztán Geódhynéhez futott, takaros pukkedlit csapott előtte.

- Kezét csókolom nénikém!

Mikorára Dani odaért Ferivel, már akkor Ágnes javában beszélte az utazás szörnyűséges kalandjait a társaságnál...

- Egy állomásnál diákok szállottak föl. Egyenruhában voltak, mint a katonák. Mikor megláttak, odaállottak a folyosón az ajtó elé és énekelni kezdtek. De olyan szépen énekeltek. Be is akartak jönni, de mikor aztán Ferit meglátták, egyszerre megijedtek és...

Feri egész angol lordnak öltözködött az útra. Csupa kocka volt tetőtől-talpig. Illedelmesen kezét csókolt Geódhynének és férfiasan megrázta Olga kezét.

- Magáról már sokat beszélt nekem Dani! Jól fogunk mulatni, mi?

Elégülten szemlélte meg a kocsit és a lovakat.

- Ej be jól éltek! Egyszer majd én fogom hajtani a lovakat. De maga ne üljön be, Olga nagysám, mert az árokba fordítom. Egyetlenegyszer hajtottam lovat életemben. Egyszer, egy éjszakai muri alkalmával...

Ágnes szemrehányóan szólott közbe:

- De Feri!

- Na jó, jó! Tehát mondjuk, hogy egy szórakozó est alkalmával a fiakkerest beültettem a kocsiba, én pedig a bakra ültem. Egy rendőr föl is írt, mert tévedésből a járdára hajtottam...

Geódhyné boldogan hallgatta ezt a fecsegést az egész úton.

- Igazi világfi! - gondolta magában elragadtatva és nagyon büszke volt rá, hogy ily előkelő fiatalemberrel ülhet egy kocsiban.

Mikor hazaértek, Ágnest nem lehetett becsalni, semmi áron, hogy megozsonnázzék. Beszaladta az egész udvart, megszagolt minden virágot, néhány gyöngytyukot erőnek erejével meg akart fogni és végül kijelentette, hogy ő soha el nem megy innét.

VIII.

A hivatalos eljárással hamar végeztek és ezután az egész úri társaság kocsiba ült és a Tiszaparthoz hajtatott.

Tágas dereglyék, ladikok és egy halászbárka várta ott föllobogózva a vendégeket. A program szerint halászva úsztatnak le a Tiszán, egész a partosi határig, ahol aztán nagy eszemiszom fejezi be a mulatságot. A parton borral, elemózsiával megrakott szekér követte a csónakokat, hogy ha a nemes urak megszomjaznak halászás közben, ne szenvedjenek hiányosságot.

A halászbárkában Marci bá', a halászmester ült kipróbált legényeivel, akik a harmincöles hálón vizsgálgatták, hogy rendben vannak-e a bogok.

Az asszonyok, leányok sikoltozva ültek a ladikokba és összeborzongtak, amikor a tréfás urak egy-egy csöpp erős pálinkát disputáltak rájuk.

A Tisza itt még zajos folyású volt, mert csak néhány kilométernyire innét szakadt alá a hegyekből. Feri ez alkalomra tengerész-sapkát csapott a fejére és karjait mellén összefonva, zord hajóskapitányként állott az egyik ladikban. Egy sípot is kerített valahonnan és éleset füttyentve, nagyot kiáltott:

- Gőz! Indulás!

A csónakok megindultak lassan és Feri nagy örömét találta benne, hogy folyton jobbra-balra himbálja a maga ladikját. Jó széles jármű volt, amely föl nem borult ugyan egykönnyen, hanem azért Ágnes kijelentette, hogy rögtön beleugrik a vízbe, mert fél, hogy - kiborul. Itt a hegyek kordájából először lépve ki a szabad síkságra, valóságos gyerek még a Tisza. Szeszélyesen csapong össze-vissza, bekukucskál minden rekettyésbe és míg emitt szilaján ostromolja az omlós partot, amott gyermekes örömmel, csobogva játszadozik a színes kavicsokkal.

A nagy ágon haladtak a csónakokkal. A víz evezés nélkül is gyorsan ragadta őket magával, csak néha-néha kellett a kormánylapáthoz nyulni, hogy homokzátonyra ne kerüljenek.

A tulsó parton falubeli leányok fürödtek és bámészan néztek a csónakok után. Vékony kartonszoknyácska volt csak rajtuk, az is vizesen feszült meg a testükön. Véglessy Mihály, az alispán jókedvűen kiáltott át a halászbárkába:

- Csapj közéjük, Pista!

Egy fiatal halászegény ruhástul ugrott a vízbe és kurjogva úszott a leányok felé. Az ijedt teremtések visítózva rebbentek szét, a legény pedig csapzott hajjal, iromba szökdeléssel inalt utánuk, mint valami viziszörny. Az egyik leányt el is fogta és megszorongatta istenigazába.

Az urak jót nevettek a tréfán, de Ágnes nagyon megharagudott érte. Megbotránkozva mondta:

- Ha én volnék az a leány, kikaparnám neki a két szemét!

Danit álomszerű tehetetlenség nyűgözte le a csónakban. Ime, zajtalanul, símán siklik előre a csónak; láthatatlan erő ragadja magával és csak az elmaradozó partokon láthatni haladását. Talán az életnek szimbóluma ez, amelynek árján szinte ilyen tehetetlenséggel sodortatta magát eddig. Csak a helyzetek változásán veszi észre az idő múlását, ő maga mindmáig ugyanaz a bánatos, ábrándozó gyerek maradt. Egy szűk csolnakban, szemben ül vele az a leány, akiről éveken át álmodott és akinek közelébe kalandos, fantasztikus utakon akart férközni, amíg - megközelíthetetlennek látta. Most szinte összeérnek térdeik, érzi, hogy rátapasztja nyájas tekintetét és nincs benne annyi energia, hogy kinyujtsa érte a kezét. Vagy talán nem az ereje

bénult meg, hanem a szerelme halt ki? Meglehet. Vannak, akiket örök boldogtalanságra teremtett a végzet és beléjük oltotta az átkot, hogy csak az elérhetetlenért vágyódjanak.

Megijedt magától, látván, hogy mily játszi könnyűséggel teljesedtek legmerészebb ábrándjai. A gazdagságot, amire úgy vágyott, hogy elérhesse Olgát, egyetlen hullámverés elébe sodorta. És boldog volt-e? Most látta csak, hogy nem a célért rajongott annakelőtte, hanem a kalandos útért, amelyen azt elérni akarta. Megrövidítettnek, megcsaltnak érezte magát, hogy a sors időnek előtte törekvései végső stációjára dobta őt. Még most a koplaló reménykedésben több gyönyörűsége telt volna, mint a jóllakottságban, az ábrándos küzködésre inkább vágyódott, mint arra, hogy letarolt babér-lombon heverésszen. Bosszus volt, mint az a néző, akinek előre elmondják a darab végét...

- Milyen szép vidék! Ugy-e Dani?

Dani fölkapta a fejét és gépiesen mondta:

- Igen, nagyon szép vidék!

Olga gúnyosan folytatta:

- Hála Istennek, csakhogy sikerült megszólaltatnom. Igen kérem, legyen szíves, beszéljen hozzám. Mindegy, akármit mond is. Például mondjon el egy fejezetet a római jogból. Tudja, csak úgy pro forma, a többiek kedvéért. Szégyelem magamat előttük, mert nekem kell szégyelnem magam, ha maga udvariatlan házigazda. Vagy talán elfelejtette, hogy én itt csak vendég vagyok?

- Bocsásson meg... A fejem fáj, - hazudta Dani.

- Hisz nem haragudtam. Ehhez itt nincs is jogom többé. Csak szívességet kértem magától.

Dani elkeseredve mondta:

- Igaz, unalmas, utálatos vagyok! Tele vagyok feketeséggel, mint a téntahal. Én nem tudok vidám semmiségekkel órák hosszant mulattatni és ha néha szólok, az csupa savanyuság, csupa unalom!

Pillantása véletlenül találkozott az Olgáéval, de aztán gyorsan ellopta megint a tekintetét róla. Most odaadóan, szinte megalázkodva nézett rá Olga és ismeretlen, idegen volt előtte az új kifejezésében. A dacos leány, akinek hideg büszkesége annyit gyötörte és izgatta képzeletét, eltűnt. Az, aki itt maradt a helyébe, többé nem az ő Olgája volt...

- Part felé evezni! Kiszállunk!

Valamennyi csolnak a part felé igyekezett. Itt a Tisza hosszu, keskeny sávban nyult ki a füzesek közé. E sávban mozdulatlan, sötét volt a vize és felszínét ellepte a békalencse. Ilyen vadvizek gyakoriak a Tisza mentén. Ezekben huzódnak meg a potrohos harcsák és örökké éhes csukák, a vízalatti társadalom rablóvezérei. Ott heverésznek a parthoz közel, moszat-ágyukon és várják a prédát: karcsu kecsegéket, fűrgé orsóhalakat és takaros pisztrángokat, amelyeket egy-egy kirándulásra csábít a langyos, mozdulatlan vadvíz.

Itt már a halászok voltak az urak. Az öreg Márton mester szigorúan szólott:

- Most csöndben legyenek az urak! Kivetjük a hálót.

Két halászlegény a torkolat innenső partján megragadta a háló rudját. A háló másik vége a csolnakban maradt, amely a túlsó part felé evezett. Csakhamar elzárta az óriás, két rétbé hajló háló a vadvizet a nagyágtól. Csak a fa-göbök úsztak félkörben fönn a vízen, maga a háló lenn a mélyben tátogatta száját, mint egy mesebeli szörnyeteg.

A halászegények ledobták kabátjukat, fölgyűrték nadrágjukat és egy-egy rudat ragadva kézbe, csapkodva, turkálva járták körül a vadvizet. A halakat riasztották föl, hogy meneküljenek a nagyág felé: a veszedelembé.

- No most! Evezni!

A halászegények gyorsan evezőhöz kaptak és a ladik után vonszolták a hálót a tulsó partra. Nehezen ment nagyon, kiült a verejték a homlokukra és Marci bácsi jókedvűen mondta:

- Megvan már! Nem adom két mázsán alul.

A ladik a parthoz ért, a halászok megragadták a hálót és húzták ki a száraz földre. A sekélyebb vízben már látni lehetett a foglyul ejtett halak kétségbeesett csapkodását. Egymásba gabalyodva, a háló réseibe szorulva szökdelték a szegény állatok. Egy kövér csuka dühösen küzdött hegyes fejével, erős farkával az életéért. Szédületes gyorsasággal csapkodott maga körül, véres szemei kidülledtek, szája rángatózott. Marci bá' diadalmasan csípte nyakon s kidobta a homokra.

- No rabló, te sem eszel több halacska!

Ott még szökdelt néhányat, aztán elterült holtan a fővényben. De még aztán sokáig megmegrándultak az uszonyai galvanikusan.

A halászok nekiestek a prédának és válogatni kezdték. Az apróbbakat külön halomba szórták, azokat majd nyárson pirítják meg. A nagyobbakból pedig pompás halászlé lesz majd. Az egész aprókat visszahajigálták a vízbe. - Nagyot nőjjenek jövő esztendőig!

Ezalatt a parton a cselédség kövekből összerakta a tűzhelyet és fölébe állította a háromlábú bogrács-talpat. Kissé odébb pedig száraz galyakból paraszat égettek a nyárs alá. A szekéren csapra ütötték a hordót és a földre terített abroszon kirakták a hozott elemózsiát.

Feketénét, akinek órák hosszat könyörgött Olga, hogy ne kivágott estélytoalettben jöjjön a halászatra, egyszerre megszállotta a buzgóság, hogy ő minta-gazdasszony lesz. Fürgén odaszaladt a bográcsához és kacéran mondta:

- Én most főzni fogok!

Körülnézett és leste a hatást és nehogy csorba essék előkelő úrnői tekintélyén, mentegetőzve tette hozzá:

- Most először fogok főzni életemben. C'est très interessant!

Meglepő biztonsággal mondta ezt, ami annál inkább méltányolandó, mert - nem tudott franciául. A lányától tanult el néhány szólásmódot.

De az öreg Geódy éppenséggel nem találta olyan nagyon „interessant”-nak ezt a kísérletet. Ő elsősorban a pompás halászlét féltette és aggodalmasan szólott:

- Igazán most főz először életében szomszédasszony?

- Igazán! Esküszöm rá!

- No hát akkor figyelmeztetem, hogy ma éppen tizenharmadika van. Ilyenkor pedig nem jó elkezdni valamit.

Urak és asszonyságok mind letelepedtek szépen a homokba. Hát biz az ázsiai ebéd volt, de legalább kényelmes. Mindenkinek ott volt a helye, ahol maga választotta és azt ette, ami jól esett neki.

Danit a megyei urak maguk közé ültették és Véglessy Mihály biztatta:

- Hallod-e öcsém, ma a te napod van! Ma téged installálunk a megyei urak közé. Igyál hát, mint egy megyei úr! Igyál!

A szolgabíró fitymálva mondta:

- Tud is inni ez a pesti gavallér! Limonádét adassanak neki!

Daniban fölébredt a virtus. Nem lett volna krasznamegyei születésű, ha válasz nélkül hagyja az ilyen ócsárlást. Megfogta a poharat.

- Leiszom az egész kompániát! Huncut az úr!

És ivott. Pedig szörnyen nem szerette a bort és összeszorult a garatja az első pohár után. Hanem azért nem mutatta, hogy rosszul esik neki.

Néhány pohár után egyszerre nagyot fordult körülötte minden. A hegyek, amelyek a látóhatáron kékeltek, kezdtek mind közelebb, mind összebb futni. A Tisza apró csermely lett, ez az egész síkság pedig egy apró, meghitt szoba. Ej, be kedves, be barátságos minden! Ezek, akik itt körben üldögélnek, mind okos, vidám jóbarátok; igazi mulatság a szavukat hallgatni. Nincs már semmi baj, minden jól van, ahogy van. Ugyan hogy is lehetne másképpen? Az ember iszik, hallgatja az anekdotákat, dalol, ha kedve jön rá és enyeleg a szép leányokkal. Mert a leányok mind szépek, mind angyalok. De legkivált Olga. Milyen üde barna az arca, milyen kíváncsan tetszik át vékony, kagylós vonalú válla a könnyű selyem-blúzon! Legényesen félreacsapja a kalapját és hetykén lépked hozzá:

- Táncoljunk, Olga! Jöjjön, táncoljunk!

A falusi cigány nyikorogva, cincogva rázendíti. Milyen szép most a muzsikája! Csupa érzés, csupa lelkesítő tűz. Lehetetlen megállni, hogy az ember össze ne verje a bokáját a ritmusára. Aztán tipegni az édes leánynyal jobbra-balra, megforgatni egész a szédülésig, olykor magához szorítani lopva és végül, ha rázendül a frisse, ropni a táncot hévvel, szilajan, mintha ez volna az utolsó tánc, az utolsó óra... Sej-haj, sohse halunk meg, csak azért is!

Olga kipirulva mondta:

- Lássá, Dani, így szeretem én magát! Magának nagyon jól áll, ha „spicc”-e van!

Ezt zokon vette Dani. Az ittas ember féltékenyen titkolja az állapotát. Hirtelen kikeményedett, olyan egyenes lett, mint a meszelőrúd. Józan állapotában sohsem járt ilyen egyenesen. Sértődötten mondta:

- Azt hiszi, hogy be vagyok csípve? Hisz nem is ittam! Csak maga tett ittassá, igen, maga, mert én... én magát szeretem... Angyal!

De most már a gyanu fölébredt benne. Úgy képzelte, hogy mindenfelől rátapadnak a kémelő pillantások és egy-egy kis jelre várnak, amely elárulja ittasságát. Hohó, csakhogy hiába lesnek ám! Megfogadja, hogy olyan komoly lesz, mint még soha. Igen, valósággal rideg lesz! Majd megmutatja ő nekik, hogy nincs becsípve... „Vékony deszkakerítés, átlátszik az ölelés...” Ejnye, hát ez meg már micsoda bolondság! Csak az imént fogadta meg, hogy komoly lesz, most pedig már torkaszakadtából danol a többivel... „Már én többet, már én többet nyalka legény nem leszek, Kalapomhoz, kalapomhoz kakas-tollat nem teszek!”

Az aljegyzőnek megvolt az a szokása, hogy amint ivott egy kicsit, rögtön szónokolni kezdett. Mindig teleszótta latin citátumokkal a szónoklatát és még e citátumokat lehetett leginkább megérteni a beszédjéből. Most is belekezdett egy végtelen szónoklatba. Sejteni lehetett, hogy körülbelül Daniról beszél és ama szent kötelmekről, amelyek reá, mint krasznamegyei birtokosra várnak.

Dani roppantul figyelő arcot öltött és helyeslőleg szólott közbe:

- Jól beszélsz, öreg! Nagyon okosan beszélsz!

Mindazáltal nem tudta bevárni a végét. Belülről birizgálta valami. Ez a valami az első tósz volt. Fölugrott és beszélni kezdett.

Nincs különösebb érzés, mintha mámoros ember nagy csöndességben a saját hangját hallja. Dani úgy képzelte, mintha valami idegen hang beszélne mellette, ő pedig csak a száját táto-gatná hozzá. Alva-beszélővel gyakran megesik, hogy a saját szava fölébreszti; Danit is ki-józanította egy pillanatra. De később hozzászokott, sőt mulatott is magában a frázisokon, amelyeket a bor ellenállhatlan erővel dobált ki belőle.

- Valamikor azt hittem, hogy az ember megtagadhatja szülőföldjét, őseit és a kört, amelyben fölnevekedett... Azt hittem, elég: messze szakadni innét, hogy idegenné váljék az ember... Nehéz álmot álmodtam eddig és a valósággal cseréltem azt össze, pedig a valóság, az élet csak itt van, ahol minden arcról szeretetet olvasok ki és én is szeretettel vagyok mindenki iránt... Te kanyargó Tisza, amelynek partján kis gyerek voltam, ti krasznai hegyek, amelyek-nél szelidebbek sehol nincsenek e földön és ti mind, gyermek-boldogságom tanui, ime lássátok, hogy újra boldogan tértem meg közétek. Itt nem nyugtalanítanak áltörekvések, nem gyötörnek sötét kétségek és nem bánt a nagyvárosi élet díszharmóniája... Itt bármerre néztek, mindenütt jószág, meglegedettség és boldogság lakik. Itt bármerre néztek... bármerre néztek...

Körüljártatta a szemeit, ám egyszerre úgy érezte, mintha csoda-látomás bűvölte volna le. Kar-ja megmerevedett, dereka előrehajlott, arca mozdulatlanul fordult egy irányba. Az országúton, amely Partos felől jöve itt a Tisza völgyébe kanyarodik, poroszkáló, zörgős parasztszekér közeledett. Körülbeegte az út pora, ám néha szétszakadt a porfátyol egy pillanatra és látha-tóvá vált, hogy ki ül a szekérben. Dani megdöbbenve rebegte:

- Moly! Itt van Moly?

Valóban, Cser Mátyás volt. Szerényen összekuporodott az ülésen és térdén ócska utazótáskát ölelt át hosszú karjaival. Nagyon megörült, amikor Danit meglátta és már messziről lengette feléje kalapját.

Dani ott hagyta a tószot, a mulatságot, a társaságot és futott elébe nagy lelkendezve. Már-már odaért, amikor észrevette, hogy keze most is görcsösen szorongatja a poharat, amelyet olyan hetykén emelt magasra imént. Eldobta magától messzire a fűbe és valósággal leráncigálta Molyt a szekér derekából.

- Milyen csoda: Hogyan kerülsz ide, mondd? Hogyan találtál rám?

Moly előbb megtörölte izzadt homlokát, aztán nyugodtan szólott:

- Nagyon fontos dologban utaztam hozzád. Otthon azt mondták a cselédek, hogy vala-mennyien a Tiszánál vagytok. Este szeretnék már visszautazni, azért hát fölkerestelek itt.

- A visszautazásról szó sincs! Most pedig jer, pajtás, bemutatlak!

- Nem, nem! Előbb meg akarok beszélni veled mindent.

De Dani erőnek erejével a viszontlátás örömeit akarta kitombolni. Most nem olyan kedvében volt, hogy józanul lehetett volna beszélni vele.

- Majd máskor! Most gyere velem! Mulass te is hát egyszer! Meglásd, nem visz jóra ez az örökös komolyság!

Moly csodálkozva nézett Dani szemébe. Sehogysem értette meg ezt a beszédet. Éppen Danitól, akit ő olyan nagyra becsült. Kissé elszomorodva mondta:

- Ha tudnád, hogy miről van szó, jobban figyelnél rám! Kovács miniszteri tanácsost, tudod, akinek a memorandumunkat adtad át, nyugdíjazták.

Dani fölneszelt egy pillanatra és élénken mondta:

- Azt a gazembert? Ide küldjék! Egyenesen ide küldjék! Hej, most elbánnék vele! Most mindenkivel le tudnék számolni!

Moly óvatosan húzódott e vehemens kifakadás elől.

- Talán akkor mégis csak jobb lesz, ha majd máskor levélben írom meg neked a dolgot. Most ügylátszik, a multság...

- Persze! Azt hiszed ugy-e, hogy részeg vagyok? Óh, pedig esküszöm neked Matyikám, hogy ő igazán gazember... No de mindegy! Csak beszélj. Jól fogom magamat viselni.

- Tehát Kovácsot nyugdíjazták és Vas János lépett a helyére. Képzeld, tegnap fölhivat magához a hivatalába. Fölmentem hozzá és ő rám kiáltott: - Ön írta ezt a memorandumot? - Én félénken válaszoltam: - Ketten csináltuk, méltóságos uram. Én és Geódhly Dániel. - Helyes! - mondta ő, - átolvastam és nagyon sok dolog meglepett benne. De vannak benne bolondságok, amiken változtatni kell. Vállalkoznak önök arra, hogy őszig átalakítják az én utasításaim szerint? - Képzelheted, mennyire megörültem. Megígértem neki, hogy azonnal leutazom hozzád és közlöm veled a kifogásait, észrevételeit és utasításait.

Kinyitotta az utazótáskáját és egy papiros-csomót vett ki belőle.

- Nézd, itt vannak ceruzával megjelölve az átalakítandó részek. Például a vizsgálati fogságról szóló fejezetre azt jegyezte meg, hogy...

Dani mozdulatlanul, a két könyökére támaszkodva feküdt végig a homokon. A messzeségbe ábrándozva hallgatta Moly egyhangu beszédét. Egy pillanatra úgy érezte magát, mintha a modern Cincinnatus volna. Tehát nem feledték el. Szükség van rá. Fölkeresték számüzetetésében. Amíg ő itt a csendre, a lemondásra készült, addig odafönn megnyitották neki a nagyság kapuját. A régi törekvések, ábrándok keresztültörték mámorán és már-már el is hatalmasodtak lelkén. Csak egy homokszemnyi túlsúly hiányzott még, hogy talpra álljon, kezét nyujtsa Molynek és rajongva mondja:

- Megyünk! Veled megyünk!

De e pillanatban a mulató társaságra tévedt a tekintete. A szolgabíró a poharával integetett feléje.

- Gyere hát koccintani! Vagy tán megszöktél a bortól?

Tétován tápáskodott föl és karonfogta Molyt.

- Most hagyjuk ezt... Megyek már, no!

Oda vonszolta a társasághoz, poharat ragadott és harsányan szólt:

- Hallgasd meg a válaszat... Én, ifjabb Geódhly Dániel krasznamegyei földbirtokos, közigazgatási joggyakornok, reménybeli szolgabíró, füttyülök a minisztériumra, füttyülök a memorandumra, füttyülök a fővárosra és füttyülök az egész világra!... Ellenben éljen a bor, éljenek a szép leányok, éljen a jókedv, a mámor... a mámor... a jókedv... a má...

Kihullott a kezéből a pohár, ő is utána hanyatlott a fővénybe és két kezébe temetve arcát sírt, sírt keservesen.

A szolgabíró odasúgta az alispánnak:

- Totál elázott a gyerek. Mindig mondtam, hogy a pesti gyomor el nem bírja a bort...

IX.

Feri hirtelen kinyitotta a szemét és elkezdte kitartóan tanulmányozni a plafondot, mintha legalább is valami új csillagot szeretne fölfedezni rajta. Az előbb még valami nagy hajón ringatózott. A hullámok cefetül himbálták össze-vissza, a hajó süllyedni kezdett és ő egykettőre benne volt a vízben. De sajátságos, egy csöppet sem esett kétségbe a tengerben. Neki-feküdt a víznek és elkezdte inni kiapadhatatlan szomjúsággal. Kiitta az egész tengert és még mindig szomjas maradt utána! Erre fölébredt.

Eltűnődött hosszan, szemügyre vett minden butordarabot, aztán mint aki valami nagyfontosságú, korszakalkotó tudományos fölfedezésre jutott, elégtelenen mondta:

- Ahá! Én most Geödhyéknél vagyok!

Óvatosan kimászott az ágyból, odaimbolygott a mosdóhoz és fölragadta a vizes üveget. Kiitta belőle a vizet utolsó cseppig, akkor aztán bedugta a fejét a mosdótálba. Mikor ezzel is készen volt, kinézett az ablakon. Az udvar fáinak csipkészetén át pirosuló égbolt tündöklött. Ez nagyon meglepte. Megnézte az óráját és fejcsóválva motyogta:

- Hét óra! Most tehát csak azt kell kideríteni, hogy esti hét óra van-e, vagy hajnali. Lássuk csak...

Leült az ágy szélére és úgy próbált okoskodni. - Mikor feküdtem le? Azt hiszem reggel. Bár ha kerékbe törnének is, akkor sem tudom megmondani, hogy mint jutottam az ágyba. Magam vetkőztem volna le? Magam raktam volna össze ruhámat? Nem valószínű... Tehát reggel feküdtem le. Ergo, ha most hajnal van, akkor huszonnégy óráig aludtam. Hihető ez? Persze, hogy hihető. Igaz, hogy gyakran feküdtem már le ilyen állapotban és még sohasem aludtam ilyen hosszan, de nem szabad elfelejteni ám, hogy a partosi bor más, mint a pezsgő löre! Ah, micsoda bor! Édes, mint a cukor és erős, mint a tűz!

Most nézett csak a szemközti ágyra. Ott Dani aludta nyitott szájjal az igazak álmát. A terítőt lerúgta magáról és egy darabka szalagot szorongatott görcsösen a markában. Ezen elnevette magát jóízűen.

- Ez aztán tud aludni!... Aludj, aludj, derék barátom, alaposan megdolgoztál az éjszaka... Nem is hittem volna róla, hogy így tudjon mulatni! Hisz ez egy valószínűs találat! Úgy itta a bort, mintha a Geödhyek a gödényektől származnának. És hogy törte az üvegeket, székeket! Gyönyörűség volt nézni!

Nagyon nyújtózott, a hátát végiggörbítette az ágyszél kemény deszkáján és fölsóhajtott:

- Ej, micsoda pompás hely ez! A kis Olga, nagyszerű leány. Csupa temperamentum és csupa pénz! Aztán az én legújabb nénikém! Geödhy bácsinak őszinte hálával tartozom, hogy ilyen kedves nagynénivel ajándékozott meg. Hahaha! Hogy tud mulatni az az asszony! Azt hiszem, tettem rá némi hatást. Tyűh, micsoda bolondságokat csináltunk mi az éjszaka! Még szerencse, hogy részegek voltak a többiek is!

Felöltözködött lassan és kiosont a szobából. Az udvarra ment, hogy egy kicsit kiszellőzze a fejéből a mámort. A ház előtt, a mogyoróbokrok között találkozott Geödhyénével. Egy könyvet olvasgatva ült a padon. Testhezálló ruha feszült meg rajta, a hajában rózsaszín volt, igazán fiatal asszonykának látszott. Feri hódolattal köszönt neki.

- Kezét csókolom! Azaz pardon... most jut eszembe, hogy hiszen brudert ittunk az éjszaka. Csókolom a kezedet, édes nénikém! Ugyan légy szíves megmondani, hogy jó reggelt kívánjak-e neked, vagy jó estét. Tudod, itt sehogy sem tudok eligazodni. A krasznamegyei estéket még nem ismerem.

Az asszony nevetve válaszolta:

- Pedig jó lesz megismerkedni velük. Az esték itt is nagyon szépek. Például most.

- Valóban, gyönyörű. De ha megengeded, még szebbé teszem. Melléd ülök.

- Menj hizelgő!

- De édes nénikém! Ha nem vagy nagyon elfogult magad iránt, el kell ismerned, hogy nagyon kevés embernek van ilyen bájos, ilyen fiatal, ilyen szép nénikéje, mint nekem.

Nem is hizelkedett; tiszta meggyőződésből beszélt, - mint mindig. Ő a nőben mindig csak a nőt látta. A nőt, akiért élünk a földön és akit meghódítani nemcsak gyönyörűség, de élethivatás, férfiúi kötelesség. Ha egy szobaleány ült volna most mellette, ahhoz is csak így beszélt volna. Mint minden élni tudó ember, ismerte ő is a bölcs elvet, hogy nőkben nem szabad válogatónak lenni. Nem szabad egy nőt sem ostrom nélkül hagyni és nem szabad egyetlen alkalmat sem kicsinyelni. Voltaképpen senkinek sincs kivételes szerencséje a nők körül. A különbség csak az energiában van: aki többször próbálkozik, az többször is talál a sikerre...

- Mit olvasol?

- Bourget-t. Ő az öregedő asszonyok poétája. Nekem jól esik, hogy az én korombeli asszonyok legalább a regényekben szerethetnek még.

- Édes nénikém, ha még soká kacérkodol az öregséggel, azt fogom hinni, hogy fiatalítani akarod magad. Bájos vagy, szép vagy, imádni való vagy!

Az asszony lehunyta a szemét és boldog melegség futott át rajta egy pillanatra. Aztán sóhajtva mondta:

- Hallgass! Nem ismersz belülről!

- De ismerlek. Tudom, hogy boldogtalan vagy és öregnek érzed magad. De erről nem tehetsz sem te, sem az idő. Nincs körülötted senki, aki a maga fiatalságával fölébressze a te fiatalságodat. Mert lásd, a villany csak villany hívására pattan ki a csúcsokon és az ifjúságot is csak az ifjúság tudja előcsalni. Nincs, aki vágyaidra vágyakkal, érzéseidre érzéssel, ifju tüzedre ifju tűzzel válaszolna.

- Ah, te nagyon ismered a női lelket, Feri.

- Csak rád nézek és úgy olvasok a lelkedből, mint te ebből a könyvből. Tagadod-e nénikém, hogy fiatalnak érzed még magad?

- Nem tagadom.

- Tagadod-e, hogy elégedetlen vagy és vágyódsz valakire, aki megértsen?

- Nem tagadom.

Így, így kell beszélni a nővel. Beszélj folyton, folyton csak róla és elhiszi, hogy szellemes vagy. Mondd, hogy boldogtalannak látod, szidd környezetét, amely nem érti őt meg és elhiszi, hogy nagy lélekismerő vagy. A legboldogabb nő is elhiszi, ha azt mondd neki, hogy boldogtalan, mert ebben jogot lát arra, hogy újabb boldogságot keressen magának.

- Én értelek, nénikém! Mily szép a kezed, milyen a csuklód! Mint a hattyu nyaka, olyan hajlós, olyan fehér. És az arcod csupa fiatalság, a szemed csupa tűz. Szegény nénikém!... Én értelek!...

A nap végképp elrejtőzött a hegy mögé és eltévedt sugarait, amelyeket maga után hagyott, kirekesztették e csöndes zúgból a sűrű mogyoróbokrok. Sűrű homály volt itt és illatos, langyos szellő osont a kertből ide. Feri megfogta az asszony kezét és arcát arcához szorította. Ki tudja, meddig ültek így némán, szótlanul. Talán egy óráig, vagy talán csak egy pillanatig. Ám az asszony egyszerre kiszakította magát a Feri kezéből és dideregve, rémülten meredt a bokrokra.

A bokrok réséből Bencsik, a dijnok lépett ki, hirtelen, váratlanul. Miután a korcsmában bátorságot öntött magába, órákig lappangott a ház előtt, míg kilépett rejtekéből. Rekedten mondta:

- Mária! Kezét csókolom, Mária! Talán zavarom?

Feri hősiesen közbelépett és a monokliját szemére kapva, rivallott rá:

- Hát ön mit keres itt? Takarodjék!

A Herkules-termetű dijnok végig nézett szánakozva rajta és szeliden mondta:

- Uraságod azonban menjen félre innét, mert baj lesz.

Gyöngéden megfogta a karjánál Ferit és letette szépen a padra.

- Üljön ide uraságod. Az jobb lesz...

Aztán újra az asszonyhoz fordult és összekulcsolta a kezét, mint egy kis gyerek. Az asszony halaványan állott vele szemben és csak az ajkai mozogtak hangtalanul.

- Mária! Én azóta iszom, egyre iszom... Züllött lettem, mint a kutya, de magát azért még sem tudtam elfelejteni... Én mindig arra gondolok, amikor még özvegy asszony volt és...

Geódhyné kétségbeesetten rohant hozzá, úgy könyörgött:

- Hallgasson! Ah! Hallgasson!

- Hát hallgatok. Nekem úgy is az a kötelességem, hogy hallgassak. Hívnak, mint a kutyát és kiseprűznek, mint a kutyát. És ha kiseprűztek, akkor hallgassak, felejtsem el, hogy milyen jó volt odabenn... El is akartam felejteni, megfogadtam. Összeadtam magam egy csunyasággal, egy irtózattal, akit még részegen sem tudok borzadás nélkül látni... Hát jó! Magának én nagyon kicsi voltam. Magának előkelő férj kellett. De azért mégis engem szeret, - gondoltam magamban. Csak egyetlen egyszer akartam ezt megkérdezni magától, hogy feleljen: így van-e, vagy nem így van. Nohát megfelelt. Láttam. Nem is kell, hogy beszéljen... Fúj! Hiszen én csak iszákos vagyok, csak züllött vagyok, de mégis különb vagyok, mint maga.

Feri most már elérkezettnek látta az időt, hogy közbelépjen újra szabadító lovagként.

- Takarodjék! Most már igazán takarodjék!

A dijnok egy darabig rá se nézett. Csak aztán fordította feléje lomhán a fejét, mint a bika, amelynek nyomában pincsikutya csaholgat.

- Uraságod pedig ne avatkozzék belé. Uraságod is sokkal aljasabb, mint én vagyok. Uraságodat leköpöm! Érti? Leköpöm!

Feri ökölbe szorította a kezét és rá akarta vetni magát. Geódhyné a kezét tördelve vetette magát közbe:

- De Feri, az Istenért! A botrány!... Meghalok, ha megtudnak valamit.

- Eh, elvégre is, nem tűrhetem, hogy egy ilyen züllött alak sértegessen. Én zsentlmén vagyok!...

A dijnok a félkezével átfogta, mint a vasilincs.

- Zsentlmén uraságod? Aki a tulajdon rokonát gyalázza meg tolvajmódon? Uraságod zsentlmén? Nohát legyen zsentlmén igazán.

Széles tenyerével arcul ütötte és Feri őrjöngve ordította:

- Segítség! Hé! Segítség! Egy részeg ember!

Dani előszaladt az éktelen kiabálásra és elképedve szólott:

- Bencsik! Hagyja el!

A dijnok összerázkódott a Dani hangjára, karjai erőtlenül hanyatlottak le és alázatosan lehorgasztotta a fejét.

- Ah! Ez a legbecsületesebb ember a világon.

Gyorsan körülnézett, mint a csapdába került dúvad, aztán elfutott gyorsan. Dani bámulva kérdezte:

- Dehát mi történt?

Feri a földről tápászkodott föl és a ruháját tisztogatva mondta:

- Itt beszélgettünk csöndesen, amikor ez a részeg vadállat ránk támadott. Én ki akartam őt parancsolni a házból, de ő fojtogatni kezdett.

Az asszony mentegetőzve szólott közbe:

- Azt sem tudta, mit csinál. Nagyon részeg volt. Mindenféle érthetetlen dolgokat hadart össze.

Dani megcsóválta a fejét.

- Ennek az embernek nem jó vége lesz, ha tovább züllik. Pedig kár érte... Derék embernek látszott...

X.

Mihály bá', a vén hajdu, amint reggel hét órakor takarítani akart a hivatalszobában, megdöbbenve állott meg a küszöbön, mintha kísértetek ijesztették volna vissza. Igazán valami olyasféle volt. Bencsik, a javíthatatlan korhely, aki máskor mindig a legkésőbbben kullogott a hivatalba, már benn volt. Ez is szokatlan dolog, de még furcsább volt, amit odabenn mívelt egymagában.

Mihály bá' kimeresztett szemmel nézte és keresztet vetve magára dörögte:

- Ennek elvette az eszét a szesz!

Hát bizony nem is viselkedett józan ember módjára. A fogát csikorgatva járt föl-alá a szobában és ordította:

- A gazember! A majomképű! Monoklit hord és olyan a bajusza, mint a pemzli!

Összeszorított ököllel rohant egy képzeletbeli úrra és olyat csapott a fejére, hogy menten szörnyet halt volna, ha - egyáltalán lett volna. Minekutána pedig így földre sújtotta a levegőbéli alakot, még ezzel sem érte be, hanem nekiesett a lábasarkával és tiporni kezdte nagy kegyetlenül. Közbe gyönyörűséggel lihegte:

- Nesze, te rongy! Nesze te varangyos béka! Kitaposom belőled azt a lucskos lelket!

Aztán hátra fordult és rekedten, szenvedélyesen suttozta, nyilván most már egy másik képzeletbeli perszónához:

- És te, és te bűbájos csapodárság, te is meghalsz ám! A puha fehér nyakadat átfogom a kezemmel és ki nem eresztelek, amíg van benned abból a hazug lélekből.

Ez a kettős öldöklés nagyon kimerítette és fáradtan hanyatlott a székébe. De még ott is pogány kedvvel nyögte:

- Tegnap a kezemben voltál, te béka! Megfojthattalak volna, de eleresztettelek mégis!...

Mihály bá' végre is megsokallotta ezt a kegyetlenkedést és közbe lépett.

- Hát te mit csinálsz itt magadban, ecsém?

Bencsik olyan szemmel meredt rá, mint akit valami nagyon édes álmából riasztottak föl. Meglepetten mondta:

- Dühös vagyok.

- No, azt úgyis látom, ha nem is mondod. De azért még nem muszáj összerugdálni a kanapét!

- De mikor nagyon dühös vagyok, Mihály bá'!

Mihály bá' egy szivarvéget gyümöszölt a szájába és bölcsen megjegyezte:

- Ilyenkor keres az ember valakit, akit főbekólinthasson és azt főbekólintja. Ilyenkor ez a szokás.

Leült a kanapé szélére és két kezét lelógatva a térdén, nyugodtan mondta:

- Én is ilyen dühös szoktam volt lenni, amíg fiatal voltam. De most már sohse!...

Geödhy Dani jött a hivatalba. Komoran, dörögve köszönt és amint mogorva pillantása összetalálkozott a Bencsikével, abból Mihály bá' tapasztalt szeme nem sok jót olvasott ki.

A dijnok félrefordította az arcát, Dani pedig a bajuszkáját ráncigálva, megszólalt egy kis idő múltán:

- Mihály bá', kimehet kend, ha akar!

Mihály bá' kelletlenül engedelmeskedett a parancsnak. Lassan összeszedelőzködött a kanapéről, körülnézett, hogy nem volna-e még valahol valami takarítani való, aztán hátra-hátra nézegetve kisomfordált a szobából. De amikor magára húzta az ajtót, ott maradt mögötte, meggörnyedve és a kulcslyukon bekukucskálva. Biztosra vette, hogy szükség lesz még itt rá.

Dani egy darabig küzdött magával, hogy hogyan kezdjen a mondanivalójába, aztán elszántan, szigorúan fordult Bencsikhez:

- Bencsik, a maga viselkedése már tűrhetetlen! Maga részegségében betört egy idegen házba és súlyosan megsértette az unokatestvéremet. Erre mentsége a részegség, de a részegségére nem tudok mentséget.

Bencsik lesütötte a szemét és válasz helyett rándított egyet széles vállán. Dani fölállott, hozzálépett és megfogta a karját.

- Mondja, mit keresett maga a mi udvarunkon? Feleljen!

A dijnok nem válaszolt. A fejét lehorgasztva hallgatott, mintha tehetetlen részegségbe merült volna. Dani indulatosan szorította meg a karját és óriás erővel rántotta föl ültéből. A dijnok hizelegve dünnyögte:

- Ez bezzeg erős kéz! Nem olyan, mint azé a pesti úrfié. Még velem is el tudna bánni!

- Bencsik! A szemembe nézzen! úgy feleljen a kérdésemre. Olyan ittas volt-e, hogy azt sem tudta, merre jár? Feleljen becsületesen.

- Nem voltam ittas.

- Ah!... Akkor hát mit keresett ott, mondja?

- Azt nem mondom meg soha! Soha! Ne is faggasson, édes jó uram, mert meg nem mondhatom!

- Bencsik! Magát becsületes embernek tartottam eddig, ha korhelykedőnek is. Ha magától kérdezem, hogy miért osont be alkonyatkor egy idegen udvarba, magának erre felelnie kell!

A dijnok büszkén fölkapta a fejét és most már könnyüszerelel rántotta ki a karját Dani kezéből.

- Azt hiszi, uram, hogy lopni mentem oda? Azt hiszi rólam?

- Amíg nem felel becsületesen a kérdésre, mindent elhiszek és semmit.

- No jó! Hát beosontam, mert látni akartam a régi szeretőmet!

A dijnok maga is megijedt a szavától és tompán, kérlelve mondta:

- Hát jobb most, hogy megmondtam?

Dani elfehéredett és hátra tántorodott, mintha mellbe ütötték volna. De aztán dühösen rontott a dijnokra.

- Hazudsz, nyomorult! Hazudsz!

A dijnok szomorúan, szeliden megrázta a fejét.

- Nem hazudok. De ebben még nincs is semmi becstelenség. Én szerettem őt és ő is szeretett engem. Akkor még özvegyasszony volt és azt tehette, amit akart... Akkor ám még én sem voltam ilyen, amilyen most vagyok... ő tett ilyenné... Egyszer megszállotta a nagyravágyás és

túladozott rajtam, mint a kivénült gebén szokás. Azóta félreállottam az útból és iszom, hogy felejtsek. De ha iszom egy keveset, valami mégis odahúz feléje, hogy legalább lássam, ha már ő nem akar meglátni soha. Mindig lopva rejtőzködöm el a bokrok között, nem vétek vele senkinek; nem lopok meg senkit vele, ha sírva nézem rejtékhelyemről...

Dani a két tenyerébe temette az arcát, nem lehetett látni rajta, hogy sír-e, vagy pedig az indulat forr-e benne? A dijnok nagy ökkeivel törölgette a szemét, mint valami óriás gyerek. De aztán erőt vett az elérzékenyülésén és dühösen fakadt ki.

- Én becsületes voltam, ha részeg voltam is! Én félreállottam és beértem vele, hogy titkon láthatom néha. De az a pesti gazember, az a kifent gavallér... Óh, miért is vegyült ön közibénk, jó uram, miért nem maradt még benn egy kis darabig. Csak amíg beléfojtottam volna a hazug lelket. Aztán nem bántam volna, csukjanak le. Bánom is én!

Dani szemei félelmetesen lobogni kezdtek. Egészen közel hajolt a dijnokhoz, úgy kérdezte:

- Látott valamit?

- Láttam. Pedig azt hittem abban a pillanatban, hogy egyszerre besötétedik körülöttem a világ. Olyan mézes volt a sziszegése, mint a kígyóé, amely a madárkát csalogatja a fáról. Nem bírtam ki tovább a rejtékemben. Ha menten megöltek volna, akkor is kiléptem volna. Hej, én akkor megbűnhődtem mindenért egyszerre!...

Dani sápadtan nyúlt a kalapjáért és szótlanul indult az ajtó felé. Mihály bá'-nak alig maradt annyi ideje, hogy félre ugorhassék és úgy tegyen, mintha az előszoba holmijai között keresgélne elmélyedten valamit. Pedig kárbaesett ezúttal a csalafinta iparkodása. Ha egy század szuronyos baka állott volna az ajtó elé, Dani azt sem vette volna észre, azon is keresztül tört volna: őt, a gyöngé, tétova elhatározásut most egy erős akarat fogta rabságába és vakon vitte a kérlelhetetlen cél felé.

Az udvarban Ágnes szaladt nagy vígan elébe egy összegyűrt sürgönylapot lobogtatva.

- Nézd, Dani! Apuska táviratozott, hogy maga jön el értünk és visz haza Pestre! Örülsz, Dani?

Dani értelmetlenül válaszolta:

- Örülök. Ez nagyon helyes!

Ágnes duzzogva mondta:

- Ah! Te nagyon udvariatlan vagy, Dani! Te a házigazda vagy; neked nem szabad örülnöd azon, hogy a vendégeid mennek már!

- Csak menj, menj! Minél gyorsabban menj innen, mert...

- De Dani! Talán valami baj ért? Mondd!

Dani szinte durván tolta félre az ijedt szemű kisleányt az útjából. Félt, hogy még elárul neki valamit, amit nem volna szabad megtudnia.

- Hagyj el! Majd megmagyarázok mindent!

Rohant be egyenest a házba. Mikor a mostohája után tudakozódott, a szobaleány útját állotta:

- Nem lehet! A nagyságos asszony még öltözködik.

Durván rákiáltott a cselédre:

- Hát mondd meg a nagyságos asszonynak, hogy siessen. Sürgős beszédem van vele. Nagyon sürgős!

De nyomban meggondolta ezt is és türelmetlenül mondta:

- Különben ne is szólj! Most nem jelentgetünk be!

Benyitott az ajtón. A mostoha, aki belülről minden szót hallott, egy bő pongyolát kapva magára, várta már. Az arca sápadt volt, a haja kúsza és alakja belegörnyedt a bő pongyolába. Ha e pillanatban ránézett volna Dani, biztos szánalomba ernyedne volna kemény elszántsága. De most nem látott semmit elhatározásán kívül, mint a hipnotizált alvajáró. Hidegen mondta:

- Bencsik, a dijnok most mondott el mindent! Mindent!

Az asszony remegve válaszolta:

- Hazudott! Képzelem, hogy megrágalmazott!

- Bencsik nem hazudik! Ennek a züllött embernek hiszek csak, maguknak nem! Ocsmányság!

- Belőle a bosszu beszél. A bolond korhely szerelmes volt belém és mert nem állottam vele szóba, mindig megrágalmaz úton-útfélen. De maga az első, aki el is hiszi neki.

Dani az ajkába harapott elkeseredett dühében.

- Tehát tagadja? Tehát hazudik most is?

Geódhynében e válságos pillanatban fölébredt a vakmerő, a kihívó, mindent megvető, örök-asszony, aki ott leselkedik végső mentségül minden asszony tettetése, hazudozása, mézes-mázos színészkedése mögött. Dacosan kiegyenesedett és gögösen mondta:

- Hazudom? Nos jó, tehát bevallok mindent őszintén. A fél várost szeretőmnek tartom. Egy-másnak adják a kilincset a szobámban. Az egész vármegye tudja, senki előtt sem titkolom... Nos, így jobban van-e? Vajjon mit fog tenni, miután ezt megtudta? Elmondja az édesapjának! Ő majd meggondolja, hogy voltaképpen miért is vett el engem feleségül. A pénzemért-e vagy a becsületeért. És hiszi-e, hogy egykönnyen választani tudjon. És maga, maga legédesebb fia az apjának, maga talán kikerget-e innen a házamból, kitaszít-e az utcára, hogy éhesen, rongyosan kószáljak? Hahaha!...

Az asszony szilaján félre hárította szeméről a lehulló hajfürtöket és folytatta tovább:

- Ó én nagyon jó vagyok, nagyon szelid vagyok. De csak egy darabig. Addig, amíg meg nem bántanak. Akkor aztán azt kérdezem, hogy ki vonhat engem felelősségre, ki parancsolhat énnekem, ahol minden az enyém?

Dani úgy érezte, hogy cseppenként fagy meg a vére. Ő, aki bosszuálló végzetként tört be ide, most tehetetlen nyomoréknak érezte magát. Mintha a gyalázat szikláit mind az ő fejére hengergetek volna. Halkan, fagyosan rebegte:

- Igaza van! Itt minden a magáé és nagyon jól esik, hogy ezt épp akkor juttatta az eszembe, amikor egy piszkot akartam számon kérni. Itt minden a magáé és örülök, hogy még idejekorán magára hagyhatom vele...

Újra kitámolygott a szobából és szédülő fejjel állott meg az utcán. No most már innen is elszakadt örökre, pedig csak a vakolat volt friss azon a házon, a tömör kőfalak még a régiak voltak és a kedves gyermekkori emlékek hozzájuk fűzték a lelkét. De még ezeket a szent szálakat is ketté szaggatta, hogy semmi, semmi ne tartóztassa, hívja ide többé. Keserűen mondta:

- Most legalább tisztán állok! Akár az ujjam!

Akaratlanul is elindult az országúton a szőlőhegyek felé. Sajátságos, de e pillanatban nem érezte nehéznek a helyzetét. Sőt úgy érezte, mintha lenyűgöző terhektől szabadult volna meg.

Mintha új életre hívták volna. Eszébe jutott Moly, akit oly kurtán eresztett el innen néhány nap előtt. Mintha semmi más nem volna, ami gondolatát betölthetné mostan, eltökélten szólott magában:

- A memorandumot okvetlenül átdolgozzuk. Magam is észrevettem, hogy vannak benne fogyatkozások. De biztosra veszem, hogy érdemes munka. A miniszternek tetszeni fog, csak elolvassa...

Szinte erőszakosan fúrta belé magát a jövő ábrándképeibe. De aztán egyszerre beléje nyílatott megint a jelen minden keserve és fájdalmasan fölzokogott:

- Szegény apám! Szegény apám! Megmondjam-e neki? És ha megmondom, adhatok-e neki otthont a régi helyett? Semmit sem adhatok neki! Koldus vagyok!

Könyei előtörtek és sírdogálva ment tovább a poros országúton. Észre sem vette, hogy már túlhaladt a Tisza hídján; ott járt már a földek között, amelyeknek fiatal urává avatták föl tegnapelőtt. Újra büszkén fölemelte a fejét, az ábrándok hullámai újra túlöntötték keserűségét és biztos hittel mondta:

- De majd lesz! Teremteni fogok magamnak. Magamnak és édesapámnak. És... és még valakinek...

Megpillantotta a Feketéék kastélyát és megdobbant a szíve, mint annakelőtte, régen. Most újra szegény volt, újra magárahagyatott, most újra gyalogosan rótt a szegény emberek útját és újra romantikus rajongással csüggött trubadurként a vár büszke kisasszonyán.

- Illik elbúcsúzni tőle! - mondotta önmagát áztatva és befordult a kastély udvarán.

Elfogult szívvel lépkedett a kerti ösvényeken. De egyszerre vidám csevegés zaja állította meg. Jól ismerte a helyet, ahonnan a hang jött. Kis lugas állott ottan; könnyű vaséptmény, amelynek aranyosra festett bordáit sötétzöld borostyán futotta be.

Lassan, óvatosan szétnyitotta a bokrok ágait és arra nézett.

Olga ült ott Ferivel vidám beszélgetésben.

Egy szavukat sem értette, oly halkan beszéltek. Nem titkolózva, csak bizalmaskodva, mint akik teljesen beérik egymással és megértik egymást. Dani elkéservede gondolt reá, hogy ő soha ily derűs közelségbe nem jutott Olgához. Ha ők beszélgettek egymással, mindig mintha valami nagy, komoly felhő borította volna rájuk árnyékát. Ők sohasem kacagtak így össze, az ő beszédén sohasem csüggött Olga ilyen jókedvű érdeklődéssel. Visszaemlékezett rá, hogy hányszor ültek ők is ilyen bizalmas kettesben, de hallgatva, elábrándozva és mindaz, amit mondani akart neki, a szívében maradt.

Már-már kilépett a rejtekből, amikor Bencsik jutott az eszébe. Lám, lám, a helyzetek megismétlődnek és a maguk képeire formálnak mindenkit, aki beléjük kerül. Tegnap még a részeges dijnok leselkedett így a bokrok között, most pedig ő teszi ugyanazt. És Geódhly Dániel szívét ugyanazok az érzések járják most át, mint a részeges dijnokét járták át tegnap. Az ember oktan gőgjében azt hiszi, hogy az ő érzése valami más, mint a többié; pedig olyan az, mint a feketerigó egyszerű trillája, amelyet annakelőtte millió és millió feketerigó elfütyült már.

Gyorsan visszahúzódott újra, de annyi ereje nem volt még sem, hogy végképp eltávozzék. A gyötrelmek pohara épp oly mámoros, mint a gyönyöröké és épp oly nehezen teszi le az ember, ha már egyszer ajkához emelte. Neki pedig most kínos gyötrellem volt e boldog kettős nézése. Csak legalább azt tudhatná meg, hogy miről beszélgetnek!

No, ez a szerény kívánsága hamar beteljesedett. Feri szétborzolta a haját, fölgűrte a kabátja gallérját és tettetett rekedtséggel kiáltotta:

- Négyeshez fölállani!

Feri kitünően tudta a szenvedélyes négyes-rendezőket karrikirozni. Akárhányszor eljátszotta már, holtra kacagtatva a társaságot. Ő maga volt a rendező, a táncos-párok és a cigányzene egyszemélyben. Dani az unalomig ismerte már mindezt, de Olga kicsi kezébe temetve gödrös állát, nagy gyönyörűséggel hallgatta. Mosolygós száját nyitva felejtette és kikandikáltak fehér fogai, mintha ezek is bábész közönségnek szegődtek volna be.

- Négyeshez fölállani! Múzik!

Föl-alá nyargalászott a képzeletbeli bálteremben és itt is, ott is lihegve megállott egy pillanatra.

- Van már táncosnője? Nincs? Jöjjön, bemutatom!

Karon ragadta a képzeletbeli ifjút, magával cipelte és érthetetlenül mormogva bemutatta egy képzeletbeli szüzekének, aki a zúgolyban ülve valószínűleg már-már kétségbeesetten nézett a petrezselyem-árulás sötét sorsa elé...

Végre csatarendbe állította a párokat és fölördített a magasba:

- Múzik! Bitte jetz múzik!

Aztán két könyökével a taktust verve szenvedélyesen, rekedten hörögte:

- Kitartás! Kitartás!... No most! Rajta!

Dani véteknél tartotta volna, hogy megzavarja ezt az ártatlan mulatságot. Még egyszer körüljártatta szemét az udvaron és lassan kiballagott az utcára. Oda is kihallatszott olykor a Feri rekedt kiáltása:

- Itt a párok! No most, előre!

Milyen tréfás, víg dolog volt ez, mintha nem is egy első szerelem végső leszámolója lett volna az. Dani teljesen tisztán látta, hogy ez a pillanat az elfordulás jelentős pillanata volt, de mégsem tudott szomorú lenni. Miért is lett volna szomorú? Most, hogy olyannak látta Olgát, amilyennek soha azelőtt, meggyőződhetett róla, hogy nem egymásnak teremtetten őket a végzet. Nincs ok rá, hogy keserűség vegyüljön e csöndes rezignációba. Olgát sem hibáztathatja, önmagát sem vádolhatja. Olga olyan, mint a többi leányok, akiket az életgondoktól megszabadított szerencsés sorsuk: a mélyen járó, válságosan örvénylő szenvedélyeknél jobban szereti a könnyelmű jókedvet. Neki az élet nem egyetlen támasztékon nyugvó probléma, hanem a muló szórakozások gyöngysora. Aki érdek nélkül tud csevegni vele, érdeklődésre talál nála; aki tud tréfázni vele, azt komolyan veszi, aki megosztja vele vidám perceit, azzal ő megosztja életét. Dani bevallhatta önmagának, hogy voltaképpen soha, egy pillanatra sem értették meg egymást. Ő mindig élete egyetlen célját, megoldását, tartalmát látta benne, holott Olga jókedvű és jókedvet kereső fiatal leány volt, semmi más. Ő beszélt neki jövőjéről, terveiről, egymást megértő lelkek idilli boldogságáról, ahelyett, hogy csevegett volna neki divatról, bálokról és csintalan pajkosságokról.

Igen, igen, az kellett volna. Mert nem mindenkinek olyan komoly dolog ám az élet, mint neki. Vannak, akik túristák módjára kalandoznak át az éveken. Az egyik látnivaló után nyomban a másikhoz sietnek és az egyiknek emléke nem is tart tovább, mint amíg a másikhoz érnek. Senkivel sem kötnek tartós ismeretséget és mégis az első percben bizalmas ismeretségbe jutnak mindenkivel. Sehol sincs örök fészük és mégis mindenütt otthon érzik magukat.

Most már azt is sokkal derűsebb színben látta, amit ma reggel tudott meg a mostohájáról. A dijnok mogorva szemű ember, mint ő és bizonyára csak azért botránkozott úgy meg a Feri viselkedésén. Ej, be bolond is volt, hogy ennyire fölült a sötétlátásnak! Ugyan mi is

történhetett? Valószínűleg csintalanság volt az is, olyasvalami, ami néki ugyan sohasem volt inyére, de amit mégsem vehet rossznéven másoktól. Feri jókedvű, könnyelmű fiú, aki szinte kötelességtudásból udvarol minden nőszemélynek, akinek közelébe jut. Tegnap a mostohának, ma Olgának és holnap talán valamelyik csinos szobaleánynak. Az ilyesmit minden asszony szívesen fogadja, el is mulat vele egy pillanatra és megmarad mellette jó feleségnek. Persze, ő szigorú szemmel nézte a dolgot, pedig tudnia kellett volna, hogy minden asszony ilyen. Még azok a hidegarcu, símára fésült, megközelíthetetleneknek látszó nők is, akiket imakönyvvel a kezükben látunk kifordulni a templomajtóból.

Voltaképpen minden nevetséges tréfává zsugorodik össze, komoly valóságnak csak egy maradt: az, hogy ő megint a kezdet kezdetén áll, magára hagyatva. Azután, amit a mostohája vágott ma reggel a szemébe, nem maradhat itt többé. Ha még van benne egy szemernyi önérték, el kell taszítania magától ezt a koldus-gazdaságot.

A tanya közelében járt éppen. Hegyesorru, borzas juhászkutya támadt rá ocsmánynyan vicsorogva; alig tudta elkergetni magától. Nagyon eltikkadt a melegben, egy kis vízre vágyott. Befordult a tágas udvarra, amelyet félszerek, csűrök és tengeri-kasok kerítettek körül hézagosan. A gémes kút körül egész tócsa volt, amelyen hápogó rucák úszkáltak. A kút mellett fura vándorlegény állott. Cipője a botja végére volt akasztva, a nadrágja fölgyűrve egy arasznyira és a hátán, átalvetős iszákban hordta kevés motyóját. Megmerte a vedret és mohón ivott belőle. Az ispánné, egy csinos, gömbölyű menyecske kinézett a kutyaugatásra, azt megszólította a vándorlólegény.

- Kérem szépen, nem kaphatnék valami ennivalót? Egy rántotta elég volna.

A menyecske csípőjére tette a kezét, úgy felelt nagy bögyösen:

- No né! Még én álljak le rántottát főzni neki! Van nekem egyéb dolgom is!

- De megfizetek érte szívesen.

- Hát korcsma az én házam, mi? Mintha bizony elfogadnám a pénzét! Ha nagyon éhes, adok egy darab kenyeret és szalonnát, aztán menjen odébb Isten hírével, mert egészen megbolondítja a kutyámat... Bodri, coki innét!

E pillanatban meglátta Danit és egyszerre nyájas lett az arca.

- Jónapot kívánok, nagyságos úrfi! Észre se vettem nagy bosszúságomban!

- Errefelé jártam, megszomjaztam és betértem egy ital vízre.

- Rögtön adok, nagyságos úrfi, csak tessék ide betérni a belső szobába. Ott hűvös van.

Serényen a pohárszékhez szaladt, a legcifrább poharat megtörölgette a tiszta kötényével és ment a kúthoz. Ott rárivallt a vándorlólegényre:

- Gyorsan merje meg a vedret friss vízzel! Nem látja, hogy a nagyságos úrfinak kell?

Tányérra tette a poharat, úgy vitte Danihoz. Aztán buzgó szolgálatkészséggel mondta:

- Talán egy kis rántottát készítenék hamarjában a nagyságos úrfinak. Egyéb nem igen van itt a pusztán, de az sem rossz ám beléaprózott sonkával, kovászos uborkával?

Dani mosolyogva válaszolta:

- Köszönöm, jó ispánné asszony, de nem eszem semmit. Nekem elég volt az a pohár víz is. De talán főzze meg annak a szegény vándorlólegénynek. Ő is jó szívvel fogja venni, azt hiszem.

A menyecskének sehogysem tetszett ez a megoldás; hanem azért mégis hozzálátott kelletlenül a rántottafőzéshez. De legalább a fölaprózott sonkát kihagyta belőle. A vándorlólegénynek elég jó lesz így is. Dani addig kiment a kúthoz és a vályura ülve beszédbe ereszkedett a vándorlólegénynyel.

- Honnan jön, mondja?

- Szigetről. Ott voltam műhelyben, de nem volt munka, most hát odébb állok, amíg másik műhelyre nem találok.

Jóízűen megette a rántottát, még a tányért is kitörölte a puha kenyérbéllel, nagyot ivott rá a vederből és hálásan mondta:

- Isten fizesse meg a jóságát. Pihentem, ittam, ettem, most már mehetek tovább.

Vállára kapta a hosszú vándorbotot és vígan füttyűrészve indult útnak. A kutya most is utána iramodott, de a legény jókedvűen kiáltott rá:

- Te! Ha belém harapsz, visszaharaplak!

Nemsokára Dani is elindult a nyomába. Észrevétlenül is ráragadt a vándorlólegény füttyülő-kedve. Frissen, füttyűrészve lépegetett a poros országúton. A rongyos vándorló volt a vezetője egy darabig. De ez szaporább léptű volt és csakhamar eltűnt a szeme elől.

Úgy érezte, hogy most akár a világ végére el tudna így gyalogolni, vidáman füttyűrészve. Minden gond terhe leoldódott a lelkéről, az országút könnyelmű hangulata megejtette őt is. Virág nyilott az útszélien, akáclombok árnyéka borult reá, verőfényes nyári ég mosolygott fölötte és e derűs környezetben ifjúsága újjáébredését élte át. Mint ez a végtelen országút, úgy terül még el előtte a jövő, amelynek szépségei titokzatosan, ingerlően intenek feléje. Imént még csalódásokon, szárnyszegett reményeken borongott. Balgaság! Ami addig történt, az csak muló gyermekálmom volt, amelynek az a rendeltetése, hogy megvalósulatlanul múljon el. Ám ami most következik, az lesz a komoly élet; ábrándok nélkül, de törekvésekkel telve. Ah, mennyi munka áll még előtte, amelyre mind erőt érez most magában. És a komoly elhatározásokkal együtt hatalmas, szent, meleg érzés ébred benne: a szerelem érzése. Még most csak szeret, személy nélkül, céltalanul, mert fiatal és tiszta vágyak kergetőznek benne.

De e névtelen érzésnek erős hit a magva: hogy jönni fog, aki méltó lesz e féltve őrzött érzésre. Ezt keresve, várva, epedve ballagunk előre az országúton és boldog az, aki még várhat, akinek szívében csalódásra újabb reménység fakadhat, aki az út nagyobbik felét még maga előtt tudja.

...Ime, már jön is... Még most a távolságban mosódnak el kedves vonásai, de akkor is megismerné, ha egy szomszéd csillagon pillantaná meg. Most még kék ruhácskájában akkora csak, mint egy kis nefelejts-virág, amely az út porában felejtőzött, de amint megkettőzött léptekkel siet feléje, egyre tisztábban bontakozik ki képe. Még néhány lépés és már ott van a közelében, ott van karjai között...

- Ágnes, édes Ágnes!

A rendes sétájára jött ki, a kis hegyi forráshoz. Útközben megszedte magát virággal, teletűzdelte vele ruháját, széleskarimájú szalmakalapját, göndör szőke haját. Dani gyöngéden megsimogatta a kezét és engesztelő hangon mondta:

- Ma reggel megbántottalak. Bocsáss meg, de magam sem tehetek róla.

- Óh, én csak azt láttam, hogy téged bántott valami nagyon. Aggódtam is érted, mert sohasem láttalak még ilyen földúlt állapotban. De ugy-e, most már elmúlt?

- Elmult, édes Ágnes, most már minden elmult. Rémlátásom volt, de fölébredtem belőle. Olyan jókedvű vagyok, mint soha még!

- De én is ám! Hisz oly rég nem láttam már apust! Ugy-e kijössz te is elébe délután a vonathoz?

- Igaz! Ezt el is felejtettem. Megyek bizony! Sőt még valami ujságot is tartogatok a számodra.

- Örvedetes? Akkor mondd el, de ha nem, akkor halaszd holnapig. Nem akarom, hogy apus rosszkedvűnek lásson.

- Azt nem tudom, hogy te is örvedetesnek fogod-e találni. Én annak tartom.

Ágnes szemrehányóan mondta:

- Jól tudod, hogy ami neked örvedetes, nekem is az!

- Nos, az az ujság, hogy én is visszamegyek Pestre veletek és ott maradok.

Ágnes tapsolt örömében.

- Ó be jó lesz!

- Minden úgy lesz, mint ahogy azelőtt volt... Azaz még sem egészen úgy.

Ágnes merően nézett reá és hirtelen elkomolyodott.

- Mondd csak, de őszintén felelj, ez az elhatározásod megvolt-e már akkor, amikor arrafelé elindultál, vagy csak akkor fogamzott meg, amikor onnan visszajöttél?

Dani zavartalan, tiszta tekintettel nézett vissza rá.

- Ez mindegy! A fő az, hogy örökre elmult. És amint látod, elég víg a temetés - mindkét részről. Itt te segítesz eltemetni azt a bolondságot, de téged is érdekelni fog, hogy ott ki játszsza a te szerepedet.

- Ugyan ki?

- Egy fiatalember, akit te is nagyon szeretsz, én is, pedig léha, haszontalan fráter... Feri bátyád.

Ágnes fölkacagott és mély meggyőződéssel mondta:

- Egy gazdag parti, - ez az a hivatás, amire Ferit hivatottnak látom. Isten vezérelje őt útjában!

- Ámen! És most menjünk.

Kézenfogta Ágnest és karjaikat himbálva, elindultak hazafelé, mint két jókedvű, gondtalan gyerek.

XI.

Moly már reggel nagyon gyanúsan viselkedett. Mikor fölment a hivatalba, ragyogó arccal köszönt a portásnak és mindenkinek, aki útjába akadt. Látszott rajta, hogy valami nagy, örömdetes dolgot szeretne elmondani nekik, de mégis meggondolta a dolgot és tovább köszöngetve ment a szobájába. Pedig máskor úgy járt-kelt az óriás törvényszéki palotában, mint egy néma, imbolygó, szürke árnyék.

Aztán mikor a szobájába ért, ott sem fogott nyomban a munkához. Nem bizony. Körülnézett, hogy találhatna valakit, akivel megoszthatná az ő boldog titkát. És mivel nem talált senkit, átment az iktatóba. Az öreg Lukács bácsival máskor is el szokott beszélgetni néha, ha hivatalos dologban ment át hozzá. De itt is kerülgette eleinte a témát. Óvatosan kérdezte:

- Lukács bácsi, volt magának felesége?
- Kétszer öcsém, kétszer! De meghalt mind a kettő.
- Szegény!... Most hát özvegyember Lukács bácsi?
- Fenét özvegy! Most a harmadik feleségemmel élek.
- De hisz az előbb azt mondta Lukács bácsi, hogy csak kettő volt.
- Hát igen! Kettő volt, de a harmadik van! És mennyire van! Hej, csak most látom, hogy ezzel a harmadikkal kellett volna kezdeni. Ez a legkeményebb.

Moly nem igen figyelt az öregre. Neki más valami járt az eszébe. Egy kis szünet múlva újra belekezdett a kérdezgetésbe.

- És mondja, Lukács bácsi, gyerekei voltak-e?
- Vannak! De voltaképpen mit is vallat engem ennyit?

Moly elvörösödött, mint akinek leleplezték a ravasz csalafintaságát. Szégyenlősen dadogta:

- Hát csak azt akartam megtudni, hogy ért-e Lukács bácsi az olyan... izé... a családi dolgokhoz...
- Meghiszem azt, hogy értek! Minden fortélyát kitanultam már én. De talán csak nincs baj a kréta körül?
- Dehogy baj! Sőt!... Tudja Lukács bácsi, ma reggel a feleségem elárulta, hogy...
- Hohó! Akkor gratulálok! Ez már valami! Nem is hittem volna öcsémről!

Moly a világ legkomolyabb ábrázatával köszönte meg a gratulációt és zavartan mondta:

- Már most azt szeretném tudni, hogy mit szokás ilyenkor csinálni. Igazán, másnak a világért sem beszéltem volna a dologról, de Lukács bácsi öreg ember, akár az édesatyám lehet...
- Jegyezze meg magának öcsém, hogy nem mindenki öreg ember, aki annak látszik. No de én szeretem magát, öcsém, és jól tette, hogy hozzám fordult... Hát csak hagyjon mindent az asszonyra, majd tudja ő, hogy mi kell, mi nem kell. Csak dolgozni ne engedje és amit kér, azt úgy teljesítse, mintha menyei parancsolat volna. Mert ilyenkor nagyon furcsa ám az asszony. Tele van kívánsággal.

Moly úgy hallgatta az öreget, mint ahogy Plátó hallgathatta Sokratesz bölcs oktatásait. Forrón megrázta a kezét és szaladt vissza a szobájába. De most sem volt nyugta és az lett a vége, hogy már tizenkét órakor megszökött a hivatalból.

Tarka-barka kirakatok előtt vitt el az útja. Máskor ügyet sem vetett a sok mutatós, haszontalan portékára, de most az a vágya támadt, hogy mindent hazavigyen, ami az útjába kerül. Egy fűszeresbolt előtt aztán végképp lenyűgözte a vásárlási szenvedély. Betért a boltba és egész garmada csemegét válogatott össze. Sőt ezzel sem érte be. Egy polcon ingerlően állottak glédában a pezsgős üvegek, azokból is vásárolt egy üveggel. Maga is röstellte ezt a prédaságát és mentegetőzve mondta a segédnek, aki udvarias közömbösséggel csavarta selyempapírosba az üveget:

- A feleségem gyöngélkedik, neki kell!

Most már megterhelve sietett hazafelé. De amint betért a kis lakásba, meghökkenve állott meg az ajtóban. Egy ismeretlen úr ült az asztal mellett, otthonosan könyökölve. Épp háttal volt hozzá, ahogy sem tudta kieszelni, hogy ki lehet. Óvatosan letette a csomagokat (no hiszen még szépet gondolna róla, ha meglátná a pezsgős üveggel) és közelébb somfordált hozzá. Amikor elébe került, összezsapta a kezét és meglepetten kiáltott föl:

- Dani!

Összeölelkeztek, aztán Dani végignézett barátján és mosolyogva mondta:

- Lám, lám, egészen kigömbölyödtél! Emlékszel-e, amikor egyszer az Andrássy-úton találkoztunk? Milyen vékony, kopott fiú voltál akkor. És a kis fapipa... hahaha!... Megvan-e még?

Moly büszkén válaszolta:

- Hohó! Most már hosszuszáru csibukom van! A feleségem lepott meg vele. Ő szokta megöltöteni minden ebéd után. De igaz bíz a'! Hol a feleségem?

- Ó, ő most nagyon el van foglalva. A menyasszonyomnak mutatja be a háztartást.

- Mit mondsz! A menyasszonyodnak?

- No igen. Most még csak reménybeli, nagyon fiatal még hozzá. De nekem máris az.

- És... és ő is eljött... ez szép!

Moly nagyon hüvös fanyarsággal mondotta ezt. Egyszerre úgy átváltozott, mintha láthatatlan szellemek fehér keztyűvel, frakkal öltöztették volna föl a modorát. Félig bosszankodva szólt:

- De mit is mutogat a feleségem! Nincs azon semmi látnivaló! Szegény polgári háztartás, punktum!

Dani föl kacagott.

- Szegény polgári háztartás? Hát ez a pezsgő micsoda? Azt hiszed, nem láttam mindent a tükörből, amikor behoztad? Hahaha!

- Ó, ez más. Ma házi ünnepet tartok... Házassági évforduló.

- No ez derék! Esküvőd után néhány hónappal évforduló? Kissé sietsz a jubileumokkal!

- Hát ha úgy tetszik, hónapos forduló. A határnapok időközei egyforma gyorsasággal illannak el, akár sűrűn, akár ritkán állítjuk egymás mellé a határnapokat. Az időt úgy sem érezzük, csak a kalendáriumi terminusokat. Aki sok emléket ünnepeket meg, soká élt, aki semmit, az mintha nem is élt volna.

- Brávó! Amint látom, filozófus lett belőled a házasságban. És pedig becsületes filozófus, aki előbb gyakorlatban próbálsz ki az elméleteidet.

A szomszéd szobából közeledő női csevegés hallatszott. Moly kényelmetlenül feszengve egyenesedett ki. Dani szinte megharagudott e szertartásos merevség láttára. Átszaladt a másik

szobába és karonfogva vezette Ágnes Moly elébe. Moly úgy tett, mintha valami mély álomból ébresztették volna föl. Jó időbe került, amíg magához tért. De akkor aztán annál boldogabban szorongatta meg az Ágnes kezét. Nem nyugodott, amíg félre nem huzta Danit és a fülébe súgta:

- Te! Hát ez a te menyasszonyod? Ha én ezt tudtam volna!

- Persze, hogy ez! És te kire gondoltál?

- Megbocsáss, de én azt hittem, hogy... no, de mindegy! Ez valóságos angyal! Ej, be jókedvű vagyok! És eljött hozzám! Ez aztán az öröm! Ah, boldog vagyok!

- Ugy-e, te Fekete Olgára gondoltál? Nos, annak vége van és új embernek érzem magam, amióta ezt elmondhatom. Amíg azt hittem, hogy őt szeretem, tele voltam tehetetlen ábrándozással, mert oly távol volt tőlem, hogy csak ábrándokkal tudtam elérni. De amióta tudom, hogy Ágnes szeretem, tele vagyok munkakedvvel, mert őt becsületes munkával fogom kiérdemelni... Most majd hozzálátunk újra a munkához, öreg pajtás és meglátod, hogy micsoda szorgalmas ember lett belőlem.

- Őszintén szólva, amikor visszajöttem Partosról, azt hittem, hogy örökre elvesztél. Nagyon szomorú voltam, sajnáltalak, mert többre becsültem a tehetségedet annál, hogy a megyei birtokosok között véssz el. Ha visszatérsz a minisztériumba, látni fogod, hogy mennyire megváltozott ott a helyzet. Ott most nagyra becsülnék, amióta Vass János, az új miniszteri tanácsos úgy kidicsért.

Ágnes és az asszonyka is egészen összebarátkoztak ezalatt. Az asszonyka a szekrényfiókokat huzogatta ki és eldicsekedett a kelengyéivel. Ágnes nagy szakértelemmel bámulta meg a himzéseket és komoly elismeréssel mondta:

- Ez nagyon szép! Én is szoktam ilyesmit csinálni, de nekem sohasem sikerül ilyen egyenletesen, tömötten.

- Majd eljön gyakrabban, úgy-e édes. Én megtanítom rá. Ó, én sok mindent tudok! Nézze ezt a poenlesszt, ilyet a boltban sem lehet kapni!

Dani megzavarta a csevegésüket.

- Úgy látszik, Feri megfélemedezett az ígéretéről. Megígérte, hogy följön értünk, de tovább nem várunk rá ugy-e, Ágnes?

- Ó, Feri most nagyom el van foglalva másfelé. Sohasem hittem volna, hogy ilyen sokáig hú lehessen egy valakihez!

Moly előbb megpróbálta rábeszélni őket, hogy ebédeljenek együtt. Ez volna aztán az igazi ünnepélyes évforduló! De Dani megmagyarázta neki, hogy az Ágnes édesanyja szigorúan a lelükre kötötte a pontosságot. Így hát nem maradt más hátra, mint a fájdalmas búcsuzkodás, amely különösen Ágnes és az asszonyka közt volt oly forró, mintha évekig tartó barátság előzte volna meg azt. Egy hosszú csókkal pecsételték meg a barátságukat és Ágnes megeskette az asszonykát, hogy holnap már ellátogat hozzájuk.

A kapuban találkoztak Ferivel, épp értük akart fölszaladni. Most is nagyon elegáns volt, bárha eleganciáját valami boldog izgalom dülta föl. A gomblyukában egy szál tubarózsa díszlett és a kezében is tartott egyet.

- Nesze, ezt Olga küldi neked!

- Ah, hát már találkoztatok?

Feri megbotránkozva mondta:

- Természetesen!... Azaz... véletlenül a villájuk előtt mentem el és ő éppen kinézett az ablakon... véletlenül. Beláthatod, hogy ily körülmények között kénytelen voltam betérni hozzájuk egy kicsit. Te! Beszéljetelek akármit, de azok tetőtől-talpig úriemberek. Igenis! Micsoda egy lakás! Te! Micsoda egy lakás! Sehol semmi parvenüség, csupa diszkrét elegancia minden. Elhiheted, ha én mondom. És az a Feketéné! Az egy finom lelkű úrinő. Olyan gyöngéd, olyan... olyan... ízé!

Dani és Ágnes mosolyogva néztek össze, de Feri nem vette észre. Ő lelkesedve, szinte dühösen dicsérte ezt a minta úricsaládót, mintha valakivel vitatkozott volna. De amikor a Belváros felé közeledtek, egyre szórakozottabb lett, aztán egyszerre kezet nyújtott Daninak.

- Édes fiam, én magatokra hagylak. Mondjátok meg a mamának, hogy én csak később jövök haza ebédelni. Roppant fontos elintézni valóm van. Tudod, ma este színházba mennek és én magamra vállaltam, hogy páholyról gondoskodom. Képzeld, még ezt sem akarták megengedni. Ezzel sem akartak fárasztani. No, de én erélyes voltam és kijelentettem, hogy ez a kis udvariasság a legkevesebb, amivel tartozom én nekik, mert... no, de ez nem tartozik rád, Ágnes!

Körülnézett, hogy nem lát-e ismerőst. Aztán hanyag eleganciával szólott Daninak:

- Te, édes fiam, adj ide tíz forintot. Tudod, tegnap este, a viszontlátás örömeiben minden pénzem elköltöttem. Ágnes, meg ne mondd a papának! Jutalmul magatokra hagylak benneteket!

Előkelő mozdulattal a pénztárcájába tette a pénzt egy csomó képzeletbeli nagy bankó társaságába és vidáman köszönt:

- Págyerekek! Jól viseljétek magatokat! Megyek a páholyért!

Fütyörészve, ruganyosan lépkedve ment végig az utcán. Ágnes és Dani mosolyogva néztek utána, amíg be nem fordult egy oldalutcába.